

Møte torsdag den 21. januar kl. 11.15

President: M o r t e n L u n d

D a g s o r d e n (nr. 13):

1. Innstilling fra næringskomiteen om lov om offentlige anskaffelser (Innst. O. nr. 27 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 71 (1997-98))
2. Innstilling fra finanskomiteen om lov om selvfinansierende fraktutjevningsordning for drivstoff (Innst. O. nr. 26 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 22 (1998-99))
3. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det blir valgt en settepresident for møtet i dag – og anser det som vedtatt. Presidenten ber om forslag på settepresident.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg foreslår Tron Erik Hovind.

Presidenten: Tron Erik Hovind er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Tron Erik Hovind er enstemmig valgt som settepresident for Odelsingets møte i dag.

S t a t s r å d L a r s S p o n h e i m overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra næringskomiteen om lov om offentlige anskaffelser (Innst. O. nr. 27 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 71 (1997-98))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter og Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A) (ordfører for saka): I 1996 hadde offentlige innkjøp eit omfang på 186,8 milliardar kr. 186,8 milliardar kr utgjorde då 18,4 pst. av BNP for 1996 og nær sju gonger den norske fiskeeksporten i 1998, for å nytta eit område som er kjent for denne komi-

teen. Med eit slikt omfang seier det seg sjølv at det er svært viktig at desse innkjøpa er kostnadseffektive. Ei innsparing på 5 pst. er ikkje urealistisk. Det ville gje ei innsparing på vel 9 milliardar kr, og det er meir enn det det var usemje om i budsjetthandsaminga for inneverande år.

Rapportar og analysar syner eit innsparingspotensial på opp mot 15-20 pst, så her kan ein spare store beløp på stramme offentlege budsjett utan å redusera tilboda, og kanskje til og med frigje midlar til tenester for folk. Eg opplevde sjølv dette i liten målestokk som helse- og sosialsjef då sjukeheimsstyrarane i tre nabokommunar gjekk saman om innkjøp av bleier og emballasje til varm mat for eldre. Til saman hadde dei meir kompetanse om leverandørane og om regelverket, dei var flinkare til å forhandla, og dei skulle gjera større innkjøp. Det me sparte på dette, kunne me bruka til tenester eller til å redusera matprisen. Dette er eit enkelt døme, men det illustrerer poenga i denne saka.

Det har heldigvis vore aukande fokusering av dette med innkjøp i offentleg sektor dei siste åra. Men mykje står att. Ei hindring har vore eit lite einskapleg, komplisert regelverk, eit regelverk der ein må ta omsyn til EØS-avtalen, som er gjord til norsk rett ved hjelp av ei lov og fire forskrifter. Det er eigne WTO-reglar for offentlege oppdragsgjevarar, og regelverket for statens innkjøp, REFSA, gjeld. Samla har ikkje dette vore særleg lett tilgjengeleg for t.d. sjukeheimsstyrarar eller andre. KS har rett nok utforma ein normalinstruks for dette, men dette har bare delvis vorte fylgt opp av kommunane.

Regelverket har, som eg seier, vore komplisert og vanskeleg tilgjengeleg for kjøparar, men òg for seljarar og leverandørar. Difor var det nødvendig med ein gjennomgang av regelverket for å gjera det enklare, meir tilgjengeleg og lettare å føreseia. Det vil i neste omgang styrkja kostnadseffektiviteten i det offentlege, noko som vil sikra betre bruk av offentlege ressursar og betre konkurranse og rettstryggleik for dei som leverer varer og tenester.

Med dette som bakgrunn vart det ved kgl. resolusjon i oktober 1995 nedsett eit offentleg utval for å greia ut dette. Utvalet la fram ei utgreiing som var samrøystes på dei fleste punkta, og høyringsinstansane var i det alt vesentlege positive. På bakgrunn av dette la Regjeringa fram for Stortinget Ot.prp. nr. 71 for 1997-98, om lov om offentlege innkjøp, datert 28. mai 1998, ein proposisjon Stortinget samrøystes slutta seg til i det alt vesentlege. Eg vil koma tilbake til dette under dei einskilde punkta, men innleiingsvis peika på at fleirtalet i dag – Arbeidarpartiet og regjeringspartia – går noko lenger enn proposisjonen når det gjeld tilbydarar som tek ansvar for lærlingar, og når det gjeld om tilbydarane gjer bruk av kontraktørar. Fleirtalet seier i sine merknader:

«Fleirtalet ber derfor om at forskriftene vert utforma slik at verksemdar med lærlingar vert gitt slikt konkurranseføremon.»

Og vidare:

«...at ein unngår tilbydarar som nyttar kontraktørar for å omgå faglege rettar og unngå dei sosiale kostnadane ved å ha eigne tilsette.»

Dette er viktig for å styrkja konkurransesituasjonen for dei seriøse bedriftene – dei som, i tillegg til det heile komiteen er samd om, gjer opp for seg og kan dokumentera det med ein skatteattest, og som tek helse, miljø og tryggleik på alvor og kan dokumentera det, og så tek ansvar for fagopplæring og for at ikkje firma som unngår å ta ansvar for tilsette ved å nytta kontraktørar, får føremonar. Her er det viktig at det offentlege går føre som eit godt eksempel.

Så dette er ein god dag for ei god sak:

- for næringslivet, som no får eit enklare regelverk å forhalda seg til
- for seriøse bedrifter som gjer opp for seg og tek ansvar
- for det offentlege, som får meir effektiv ressursbruk
- for det norske folk, som får betre og meir offentleg tilbod for dei same pengane

Eg vil i det fylgjande gå gjennom dei ulike punkta i denne saka.

Komiteen har merka seg at det er gjort framlegg om vesentlege endringar i lova i høve til tidlegare regelverk:

- Det vert innført ein føremålsparagraf.
- Det er teke inn grunnleggjande krav til innkjøpsprosessen.
- Det skal takast omsyn til miljømessige konsekvensar ved innkjøp.
- Reglane skal òg gjelda statlege innkjøp under terskelverdien i EØS-regelverket.
- Regjeringa vil setja ned ei arbeidsgruppe som skal vurdere vidare overvaking av regelverket.

Det nye regelverket skal omfatta tre forskrifter og to statlege instruksar. Komiteen er glad for ei slik vesentleg forenkling av regelverket.

Eit vesentleg poeng i proposisjonen og ved handsaminga i komiteen har vore om det nye regelverket òg skal omfatta kommunesektoren. Kommunesektoren er på bakgrunn av EØS-avtalen omfatta når det gjeld innkjøp over terskelverdien, som er 1 mill. kr for statlege etatar når det gjeld varer og tenester, og 40 mill. kr når det gjeld bygg- og anleggskontraktar. Det er ei målsetjing med mest mogleg likt regelverk for innkjøparar og særleg for leverandørar, men fleirtalet i komiteen, igjen Arbeidarpartiet og regjeringspartia, er samd med Regjeringa i at det vert sett i gang eit samarbeid med kommunesektoren for å få vurdert dette. KS har vore sterkt imot at dette vert gjort no, ut frå lokaldemokratiske argument. Eg kan skjønna det når det gjeld prosessen – dei vil takast med på råd – men eg vonar at dette resultatet i neste omgang vert at kommunesektoren vert inkludert. Kommunesektoren samla står for nær halvparten av dei offentlege innkjøpa, og ca. 75 pst. av dette er under terskelverdiane. Ei slik effektivisering som dette regelverket er, vil kunna frigjera milliardar av kroner til skulefritidsordninga og heimhjelpstenester i kommunesektoren.

Det nye regelverket for offentlege innkjøp må ta omsyn til at det er forbod mot

- diskriminering på grunn av nasjonalitet
- kvantitative importrestriksjonar på varer
- restriksjonar som hindrar fri utveksling av tenester
- statsstøtte som vrir konkurransevilkåra

Dette er teke inn i lova som grunnleggjande krav. Etter EØS-forskriftene har kvar kandidat og tilbydar som ikkje vert vald, rett til ei grunngeving for dette. Komiteen er oppteken av at denne klageretten er reell, og trur at slik grunngeving kan gje auka innsikt og kunnskap på dette feltet.

I den lova me handsamar i dag, er det teke inn ein føremålsparagraf. Paragrafen er formulert slik:

«Loven og tilhørende forskrifter skal bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling.»

Komiteen har merka seg dette, men understrekar at dette ikkje står i motsetnad til at det kan knyttast ikkje-innkjøpsfaglege vilkår til innkjøpa. I tillegg til dei vilkåra som Regjeringa gjer framlegg om, nemleg krav om skatteattest og HMS-attest, går eit fleirtal i komiteen, Arbeidarpartiet og regjeringspartia, inn for at spørsmål om leverandørane tek ansvar for lærlingar og nyttar kontraktørar, skal kunna vurderast. For oss i Arbeidarpartiet er dette viktige samfunnsstenlege omsyn, og eg skal koma noko tilbake til det seinare.

Det er viktig at regelverket vert godt og lett tilgjengeleg for både innkjøparar og tilbydarar. Det er òg viktig at regelverket vert handheva. Som nemnt kan saker bringast inn for EFTA sitt overvaksingsorgan, ESA, og saker kan bringast inn for norske domstolar. Men dette har i liten grad skjedd. Komiteen støttar Regjeringa si uro over dette og ser positivt på at det vert sett ned eit utval for å utgreia dette nærare.

Det er viktig at innkjøparar ved innkjøp tek omsyn til miljøspørsmål, og at miljøvenlege produkt vert føretrekte. Lova som me handsamar i dag, gjev instruks om at slike omsyn skal vurderast, og ein samla komite sluttar seg til dette.

I denne saka er Stortinget òg utfordra til å uttala seg om visse meir prinsipielle sider ved forskriftene til lova. Eit framlegg til forskrifter har vore ute på høyring. Eg vil her avgrensa meg til å omtala dei spørsmåla som komiteen har uttalt seg om, men innleiingsvis syna til at komiteen peikar på at det er viktig at forskriftene vert utarbeidde i samarbeid med partane i arbeidslivet og aktuelle bransjeorganisasjonar.

Komiteen ser òg svært positivt på at dei einskilde næringer utarbeider godkjenningsordningar, slik ein har gjort i reingjeringsbransjen. Reingjeringsbransjen har truleg vore ein av dei «skitnaste» bransjane i dette landet i tydinga at her har vore mange useriøse aktørar. Prosjektet «Ren utvikling» har betra dette, sjølv om det enno står ein del att.

Komiteen ser det som viktig å finna ein god balanse mellom reint innkjøpsfaglege omsyn og omsyn av meir samfunnsstenleg karakter. Komiteen støttar som sagt Regjeringa sitt framlegg om skatteattest og HMS-attest for tilbydarar ut frå det synet at ein ved kjøp av varer og tenester korkje direkte eller indirekte må gjeva føremoner til tilbydarar som ikkje gjer opp for seg i samfunnet. Komiteen er samd med Regjeringa i at det bør vera ei felles beløpsgrense for desse områda. Regjeringa gjer fram-

legg om at denne grensa vert heva frå 150 000 kr til 250 000 kr. NHO og LO meiner at grensa framleis bør vera på 150 000 kr. Komiteen har etter ei samla vurdering kome til at grensa bør setjast til 200 000 kr, som nokolunde tilsvarar prisstiginga. Det som kanskje ikkje går klart nok fram av innstillinga, er kva grensa for direkte innkjøp skal vera. Komiteen har meint at denne grensa òg skal vera på 200 000 kr.

Så til spørsmålet «ja til lærlingar, nei til kontraktørar». Eg er glad for det konstruktive samarbeidet me har hatt med regjeringspartia i dette spørsmålet, og for at me har kome fram til ei løysing som alle partar kan leva med. Det er viktig å støtta dei seriøse bedriftene, dei som gjer opp for seg i samfunnet og tek samfunnsmessig ansvar, med å gje dei konkurranseføremoner som tilbydarar.

Eit mindretal i utvalet som utgreidde saka, gjekk inn for ein såkalla lærlingklausul. I proposisjonen heiter det at departementet i utgangspunktet er samd med mindretalet i at det er ei offentlig oppgåve å sikra fullgod fagopplæring i Noreg, med tilstrekkeleg mange læreplassar.

Departementet peikar på at det kan vera vanskeleg for små verksemdar å ta dette ansvaret, men eg vil peika på at me har systemet med opplæringskontor og opplæringsringar som òg er tilpassa små verksemdar. Fleirtalet i komiteen, Arbeidarpartiet og regjeringspartia, ser det som viktig at tilbydarar som tek ansvar for opplæring og nye fagarbeidarar, får ein konkurranseføremon og ikkje ei ulempe, og ber om at forskriftene vert utforma slik at verksemdar med lærlingar vert gjevne slik konkurranseføremon.

Er så dette ein lærlingklausul? Fleirtalet sine premisar er i alle fall klare. For oss er det ikkje viktig kva ein kallar det. Me vil tilrå statsråden å trekkja vekslar på den erfaringa som er gjord med lærlingklausul, og me kjenner oss sikre på at dette vert godt ivareteke i eit tett samarbeid med partane i arbeidslivet.

Så til spørsmålet om kontraktørar. Her syner fleirtalet til at Regjeringa meiner det er særskilt viktig at det offentlege går føre i kampen mot ulovleg og uheldig kontraktørverksemd og i kampen mot svart arbeid. Fleirtalet ser at det kan vera vanskeleg å definera kontraktørromgrepet eintydig og peikar på det positive i at mange driv einmannsføretak. Fleirtalet ber om at forskriftene vert utforma slik at «ein unngår tilbydarar som nyttar kontraktørar for å omgå faglege rettar og unngå dei sosiale kostnadane ved å ha eigne tilsette». Òg her vil eit samarbeid med partane vera fornuftig. Det same vil det vera å trekkja vekslar på dei erfaringane som er gjorde tidlegare. Dette vil andre frå Arbeidarpartiet koma noko tilbake til.

Til slutt vil eg tilrå Odelstinget å røysta for ei lov som legg til rette for meir effektiv ressursbruk i det offentlege, og for å prioritera dei tilbydarane som gjer opp for seg og tek samfunnsmessig ansvar.

Øystein Hedstrøm (Frp): Lov om offentlige anskaffelser, som trådte i kraft 1. januar 1994, kom som en del av gjennomføringen av EØS-avtalen i Norge. Dette var viktig bl.a. for å få til en bedre ressursutnyttelse. Når offentlig sektor velger en dyrere leverandør enn nødvendig, betyr det større utgifter for skattebetalerne.

Proposisjonen som Odelstinget behandler i dag, legger opp til å samordne det uoversiktlige og kompliserte regelverk som leverandører av varer, tjenester, bygg og anlegg må forholde seg til. Dagens regelverk er ikke særlig godt egnet til å ivareta EØS-avtalens grunnleggende prinsipper, og det medfører unødig ressursbruk. Leverandørene må forholde seg til EØS-reglene i tillegg til interne instruksjoner i stat og kommune og til gjeldende lov om offentlige anskaffelser.

Jeg vil gi noen kommentarer til det nye regelverket for anskaffelser. Det er svært positivt at staten må følge disse reglene også under terskelverdiene. Dessverre er ikke kommunene omfattet av det nye regelverket, selv om selvfølgelig kommuner og fylkeskommuner må følge de grunnleggende krav i henhold til loven, EØS-avtalen og WTO-avtalen, som også saksordføreren var inne på. Begrunnelsen fra departementet for ikke å inkludere kommunene er at kommunenes anskaffelser ikke var omfattet av utvalgets mandat. Dette medførte at kommunene ikke var representert i utvalget annet enn ved en kontaktperson.

Ved at KS hadde en kontaktperson i utvalget, medførte det at kommunenes normalinstruks ble skrevet over samme lest som forslaget i NOU 1997: 21, som er den utredning som lovproposisjonen bygger på. Fremskrittspartiet mener derfor det ikke vil være noen ulempe for kommunene å bli omfattet av den nye lov med forskrifter, og fremmer forslag sammen med Høyre om dette. Et felles regelverk for oppdragsgivere, både statlige, fylkeskommunale og kommunale, vil forenkle strukturen i regelverket. Det vil bli enklere både for oppdragsgivere og leverandører, fordi man da ikke behøver å tenke på hvilke kapitler i forskriften som gjelder for de ulike oppdragsgivere. Et felles regelverk vil også lette rettsikkerheten.

Dersom kommuner og fylkeskommuner ikke skal omfattes av forskriften ved anskaffelser under terskelverdiene, vil det kunne fremstå som en aksept av regelbrudd under terskelverdiene for disse. Vi må ikke glemme at de fleste kontrakter kommunene inngår, gjelder mindre verdier. For disse anskaffelser skal kommunene fortsatt få fastsette sine egne instruksjoner for fremgangsmåten. Kommunene kan i dag velge om de vil underlegge seg KS' normalinstruks, eller om de vil benytte seg av egenproduserte regler. Det er på sin plass å nevne at normalinstruksen kun er en instruks for kommunenes egne ansatte og ikke noe regelverk som forbigåtte leverandører i utgangspunktet kan påberope seg i en tvist. Lovens regler om ikke-diskriminering og objektivitet kan selvsagt påberopes, men vil være til mindre hjelp enn de detaljerte prosedyrereglene i forslag til forskrift.

Fremskrittspartiet reagerer på at kommuner slipper unna reglene. Det er mange små og mellomstore bedrifter som konkurrerer om de mindre anskaffelsene i kommunene. Disse virksomhetene kan lettere forbigås fordi mange av dem ikke har de nødvendige ressurser til å reagere. Dette kan bidra til å begrense den konkurransen som er helt nødvendig for å få best mulig ressursutnyttelse, og er hovedgrunnen til at Fremskrittspartiet mener at

(Hedstrøm)

ikke bare statlige, men også kommunale anskaffelser under terskelverdiene bør inngå i regelverket.

Dagens håndhevelsessystem for offentlige anskaffelser er etter Fremskrittspartiets vurdering for komplisert og lite tilgjengelig, spesielt for små og mellomstore bedrifter. Apparatet for å løse konflikter som oppstår, må bli mer effektivt. Utvalget for revidering av det offentlige anskaffelsesregelverket, som resulterte i NOU 1997: 21, pekte også på at det var et behov for å vurdere nærmere hvordan det norske håndhevelsessystemet kan utformes for å fungere ut fra intensjonene og oppfylle det behov som synes å være til stede. Det er nå nedsatt et utvalg som skal se på disse problemstillingene, som også saksordføreren var inne på.

Næringslivets organisasjoner har lenge påstått at en del kommuner bevisst omgår EØS-reglene i anbudskonkurranser. Det hevdes at slik som det norske klage- og overvåkningssystemet fungerer i dag, er terskelen for høy for mange små og mellomstore bedrifter til å få saker belyst, selv om det skulle vært gjort. En nylig publisert rapport av FINNUT for NHO, viser at et flertall av spurte bedrifter i denne undersøkelsen aldri ville gå til domstolene dersom de mente seg forbigått i en offentlig anbudsrunde. Mange leverandører gav uttrykk for at de var redde for å bli straffet ved senere anbudskonkurranser dersom de klaget. Et annet poeng er at det anses for å være en kostbar og tung affære å sette i gang en klageprosess. Det er således både økonomiske og ressursmessige hensyn som tilsier at leverandører avstår fra å gå til søksmål.

Næringslivets Hovedorganisasjon er av den oppfatning at det er behov for et uavhengig organ i Norge som både oppdragsgivere og leverandører kan henvende seg til når det er behov for hjelp i konkrete saker. Et slikt organ vil kunne uttale seg på et tidligere stadium og langt hurtigere enn en domstol. Dette kan være positivt overfor norske bedrifter som støter på konkurransebegrensninger ved offentlige anskaffelser i utlandet, og samtidig kan det være ressursbesparende.

For Fremskrittspartiet er det viktig at vi har et system som er så effektivt som mulig gjennom at den leverandøren velges som har det beste anbudet basert på en rekke forhåndsdefinerte kriterier. Grunnen til at kommunene skal følge EØS-regelverket, er å få en større utnyttelse av hver krone som brukes i offentlig sektor. Derfor er det svært viktig at vi stiller oss på en slik måte at dette kan realiseres til fordel for skattebetalerne. Fremskrittspartiet imøteser utvalgets arbeid med å vurdere det norske håndhevelsessystemet for offentlige anskaffelser og at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med dette. Slik vi ser det, er det behov for forbedringer på dette området.

Jeg vil ta opp forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre, referert i innstillingen.

Presidenten: Representanten Hedstrøm har tatt opp det forslaget han refererte til.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Vi treng eit nytt regelverk for offentlege innkjøp. Nøgjeldande regelverk er

uoversiktleig og vanskeleg tilgjengeleg. Det må vera eit mål i all næringspolitikk å forenkla. Det betyr som oftast ei effektivisering i seg sjølv. At dette dreiar seg om svært store beløp, nærare 200 milliardar kr, gjer det ikkje mindre påkravd å rydda opp.

Med så store summar, og dermed så store moglegheiter for innsparing, er det nødvendig med eit klårt og greitt regelverk. Likevel er det fornuftig at Regjeringa legg opp til eit noko meir fleksibelt regelverk for innkjøp under dei såkalla terskelverdiane, altså for dei mindre beløpa. Like eins ser Kristeleg Folkeparti det som allmenn høfleg respekt ikkje å påleggja kommunane plikter utover dei som følgjer av Noregs internasjonale plikter, når dei ikkje har vore med i lovgjevingprosessen.

Noreg er forplikta både av WTO-avtala og av EØS-avtala, andre avtaler òg, til å sikra like vilkår for dei som er med i anbudsrunder. Føremålet med lova er nettopp å sikra likebehandling og fullt innsyn for dei som tilbyr varer og tenester til offentlege organ. At alle har moglegheit for å vinna ein anbudsrunde, vil kanskje pressa prisane. Det betyr mykje for den offentlege sektor. Men dette dreiar seg naturlegvis ikkje berre om pris.

Det er knytt andre samfunnsstenlege vilkår til innkjøp. Det er gjort framlegg om å krevja skatteattest og HMS-attest, altså ein helse-, miljø- og tryggingssattest. Like eins skal kjøparar ta omsyn til livssyklus-kostnader og miljømessige konsekvensar av innkjøp utan at dette krev omfattande utrekningar på miljøsidan. Det er fornuftig av samfunnet å stilla slike samfunnsmessige krav.

Kristeleg Folkeparti er einig med Regjeringa i at det er ei offentlig oppgåve å sikra tilstrekkeleg mange lærlingplassar i Noreg. Då er det viktig at dei firma som tar ansvar for opplæring av nye fagarbeidarar og faktisk tar eit økonomisk lyft for samfunnet, ikkje opplever dette som ei konkurranseulempe i forhold til offentlege oppdrag. Vi er derfor saman med fleirtalet, som ber om at dette vert tatt omsyn til under utforminga av forskriftene.

Eg ser det slik at det er positivt at den frie mann og den frie kvinne skapar sin eigen arbeidsplass; det er det som ber Noreg. Med ein bedriftsstruktur der små og – skal vi kanskje kalla dei – mikrosmå bedrifter er dominerande, er det sjølv sagt ei utfordring å definera omgrepet kontraktørverksemd eintydig. Likevel opplever vi at bedrifter ganske tydeleg nyttar kontraktørar for å omgå faglege rettar og dei sosiale kostnadene det inneber å ha tilsette. Det er sjølv sagt uheldig. Det må, som Regjeringa òg strekar under kraftig, motarbeidast. Fleirtalet ber òg om at forskriftene må utformast slik at ein kan unngå dette. Kristeleg Folkeparti trur at dette er ei lov som kan føra til at offentlege innkjøp vert meir effektive – det er også føremålet – og som dessutan gjev moglegheiter for monalege innsparingar. Då oppnår vi mykje.

Ivar Kristiansen (H): Dette er egentlig en sak som handler veldig mye om hvordan vi skal bli i stand til å ivareta det offentliges primære oppgaver i samfunnet.

Vi har sett at overskriftene de siste månedene i altfor stor grad har vært preget av hvordan det offentlige har vært ute av stand til å løse sine oppgaver innenfor inn-

kjøp, innenfor bygg og anlegg osv., hvor sprekke og nærmest skandaler har fått lov til å prege overskriftene. Og dette er på toppen.

Når vi da ser på hvordan oppgavene kanskje utføres litt lenger ned i systemet, må det være grunn til å tro at det ikke behøver å være så stor forskjell når det gjelder innkjøp, ivaretagelse av oppgaver innenfor bygg og anlegg osv. og investeringer over en lav sko, og at det kanskje har et sterkt behov i seg for å bli innskjerpet og forbedret.

Det offentlige er den største innkjøperen, det er den største kunden nærmest uansett hvor vi vandrer rundt i landet. Enten det gjelder stat, fylke eller primærkommune, vil det offentlige fremstå som den absolutt største kunden for de nære leverandører og også for de sentrale leverandører. Dette anskueliggjør behovet for å få et mer ensartet regelverk. I denne forbindelse blir det hevdet fra de fleste og mer sentrale leverandører at EØS-regelverket har vært en velsignelse for leverandørsiden, og i andre omgang også vært en mer eller mindre påtvunget løsning som har gitt besparelser også for offentlig sektor. Tidligere har det vært veldig vanskelig å klage for dem som følte seg urettmessig behandlet. Et mer ensartet og harmonisert regelverk vil kunne tilføre større rettferdighet og også gi bedre vilkår for leverandørsiden. Det vi nå snakker om, er i første omgang beløp under de såkalte terskelverdiene. Jeg tror dette er en positiv sak, som vil kunne forbedre mulighetene for begge parter i betydelig grad.

Det som er litt skuffende i denne saken, er å se hvordan kommunesektoren har valgt å opptre. Det holder ikke å vise til at man har en kommunenes normalinstruks. Man velger å gå med bakbeina først inn i denne saken, slik bl.a. Kommunenes Sentralforbund har valgt å gjøre i dette spørsmålet.

Det offentlige står i dag for innkjøp i Norge for mer enn 200 milliarder kr pr. år, og kommunesektoren står for ca. halvparten av dette beløpet. Når vi også kjenner til, som det også er henvist til i innstillingen, at her ligger et effektiviseringspotensial på opp mot 5 pst., er det ikke holdbart å si at kommunesektoren vil vente og se. Et enkelt regnestykke sier at 5 pst. av 200 milliarder er 10 milliarder. Hvis vi går ned på prosenttallet og sier at det er et effektiviseringspotensial på 2 pst., snakker vi altså om beløp på rundt 4 milliarder kr. Og jeg er sikker på at det er atskillig fantasi også i dette hus til å se hvordan man innenfor offentlig sektor kan bruke beløp på mellom 4 og 10 milliarder kr.

Når det gjelder de spørsmål som har vært berørt om kontraktørklausul og lærlingklausul, har jeg bare lyst til å si følgende: Jeg tror man vil stå seg på å rendyrke det rent innkjøpspolitiske i denne saken og ikke blande inn alkens andre forhold, som bare vil komplisere potensialet for effektivisering, og som i andre omgang sannsynligvis vil medføre økt byråkrati. La det innkjøpspolitiske være det innkjøpspolitiske, og så kan man på andre områder følge det som går på problematikken rundt kontraktører. Det samme er utfordringen innenfor lærlingbehovsdekning.

Det er en enstemmig komite som slår fast behovet for skatteattest og HMS-attest, og det har her vært en betydelig diskusjon i komiteen. Jeg vil anbefale SV, som har fremmet et forslag i dag, om kanskje heller å oversende forslaget til Regjeringen for videre bearbeidelse, for det har vært tatt hensyn til dette under komitebehandlingen.

Det andre jeg vil si, er: La spørsmålet om lærlingbehovsdekning få lov til å bli omfattet i andre sammenhenger, la det lærlingpolitiske få lov til å være det lærlingpolitiske – dette ikke minst av hensyn til leverandører og av hensyn til et forbedret effektiviseringspotensial. Dette tror jeg alle parter vil stå seg på.

Odd Roger Enoksen (Sp): Som flere talere har vært inne på tidligere i dag, snakker vi her om en sektor som står for innkjøp som i 1996 utgjorde opp mot 190 milliarder kr pr. år. Det er altså en stor innkjøpssektor vi her snakker om, og det er rimelig at både samfunnsøkonomiske og samfunnsmessige konsekvenser blir ivare tatt.

Det er flere forhold som er viktige, og som det er lagt vekt på både i lovforslaget og i komiteens innstilling. Det er, som det blir sagt i proposisjonen, viktig at samfunnets begrensede ressurser brukes på en mest mulig samfunnsøkonomisk måte. Det er viktig at det stilles krav til leverandører som bidrar til å fremme de seriøse aktørene og få vekk de useriøse. Dette er viktig og ikke minst viktig i forhold til oppfølging – det vil jeg gjerne understreke. Ved å stille strenge, men nødvendige krav til leverandører, påligger det også et særlig ansvar med hensyn til å sørge for at disse kravene virkelig også følges opp fra leverandørens side. Hvis ikke vil man risikere at man gir en konkurransefordel til de useriøse, de som ikke følger opp disse kravene, og man bidrar derved til at det motsatte av det man ønsker, vil komme til å skje: Man fremmer de useriøse og fjerner de seriøse aktørene i markedet.

Komiteens flertall har på et par punkter utdypet og understreket det som er sagt fra departementet i proposisjonen. Det gjelder spørsmålet om krav til lærlinger i virksomheter som har leveranser til det offentlige. Et ensidig krav om lærlingordning vil gjøre det vanskelig for små bedrifter å nå opp i konkurransen. Men det må på den andre siden ikke bli slik at de som tar ansvar for opplæring av nye fagarbeidere, får en konkurranseulempe. Tvert imot – det å ta ansvar må innebære et konkurransefortrinn når forutsetningene ellers er like, som flere har vært inne på før meg i denne debatten.

Det andre punktet komiteens flertall har vært inne på, er spørsmålet om bruk av kontraktører. Flertallet støtter departementet i at det er viktig at det offentlige går foran i kampen mot svart arbeid, og arbeider mot uheldig og eventuell ulovlig kontraktørvirksomhet. Det er imidlertid ikke alltid like enkelt å definere hva som er uheldig kontraktørvirksomhet og hva som er småbedrifter, som vi alle ønsker å stimulere til å ta oppdrag for det offentlige. Når flertallet ber departementet utforme forskriftene slik at man kan styre unna aktører som benytter seg av kontraktører med det for øye å unngå faglige rettigheter og sosiale kostnader knyttet til det å ha egne ansatte, er dette selvfølgelig fordi komiteens flertall ikke ønsker en utvik-

ling i retning av utstrakt bruk av kontraktører nettopp for å unngå den type ansvar. Jeg ser selvsagt, slik det er understreket også i merknadene fra flertallet og som ligger til grunn for den innstillingen som ligger der, at det kan medføre problemer å utforme en klar avgrensning av dette i forskriftene. Men etter min oppfatning er begge disse punktene så viktige at det er nødvendig at departementet får klargjort dette, slik som også departementet har understreket i proposisjonen, og slik som flertallet har sagt i innstillingen.

Videre ser jeg at SV i dag har fremmet et forslag om å utarbeide retningslinjer for miljøhensyn ved innkjøp. Det burde være selvsagt, og det er helt nødvendig at det offentlige tar mye hensyn ved innkjøp. Regjeringen har vurdert dette som så sentralt at man har tatt inn en bestemmelse om miljøhensyn i § 6. Jeg er enig med det departementet sier i proposisjonen, at det ikke vil være fornuftig å bringe dette ned til forskriftsnivå. En enstemmig komite har sluttet seg til departementets forslag om at dette skal inn i loven og ikke bringes ned på forskriftsnivå. Det mener jeg er tilstrekkelig, og jeg vil på denne bakgrunn oppfordre SV til å omgjøre forslaget sitt til et oversendelsesforslag.

Kristin Halvorsen (SV): Det som denne saken dreier seg om, er faktisk saker som SV har jobbet med i mange, mange år, nemlig på hvilken måte man kan stille krav og bruke den markedsmakten som offentlig sektor har når de er store og viktige kunder, til også å stille krav om renslige og rimelige retningslinjer, spilleregler, for næringslivet.

Per Eggum Mauseth satt i Rådhuset på 1980-tallet da jappetiden tok av så det suste i Oslo, og han jobbet iherdig og intenst for å få innført et krav om at alle som Oslo kommune handlet med, skulle levere skatteattest. Det vant ikke fram på hele 1980-tallet. På hele 1980-tallet var det rett og slett de mest useriøse i bransjen, uansett hvilken bransje det var, som kunne underby dem som prøvde å holde seg til retningslinjer og regler, og vinne anbud i forhold til kommunen. – Og det ble altså stoppet av Fremskrittspartiet, Høyre og Arbeiderpartiet.

Da SV kom i byråd i 1991, var dette et av de vesentlige kravene som vi tok med, nemlig at de som kommunen handlet med, skulle ha skatteattest. Og da fikk vi det til. Ikke så lenge etter begynte den gang finansminister Sigbjørn Johnsen å snuse på det samme når det gjaldt statlig virksomhet. Så har vi fått EØS-avtalen, og etter hvert er det kommet flere samfunnshensyn inn. Offentlig sektor må bruke den makten den faktisk har, til å hindre at private bedrifter bare konkurrerer på pris, bare konkurrerer på dårligst mulige arbeidsforhold, mest mulig frynsete kontraktørvirksomhet, og må sette standarder, slik at næringslivet oppmuntres til å konkurrere på kvalitet. Det skal være orden i papirene, og det skal være orden i forhold til skattemyndighetene. Vi er veldig glad for at flertallet i komiteen har satt foten klart ned når det gjelder lærlinger; alle bedrifter har ansvar for at det holdes en fagkompetanse i deres bransjer. Det betyr også at man må bidra selv, det kan man ikke overlate til alle andre be-

drifter. Og det er det komiteens flertall sier nå, at de skal faktisk premieres. Det samme gjelder kontraktørvirksomhet. Det er ikke en urimelig, liten, fillete byråkratisk innretning. Dette dreier seg om seriøsitet, særlig i byggebransjen, hvor det er mange. Og jo mer boom det er, jo mer snuskete er forholdene. Så det er meget bra.

Det SV føler et ansvar for fremdeles, er å opprettholde ambisjonene på miljøsektoren. Vi synes det er vel og bra at det tas inn generelle klausuler når det gjelder miljø, men vi kommer ikke så mye lenger på dette området heller hvis det ikke blir konkretisert, hvis det ikke blir satt klare bestemmelser om hva man skal sjekke. Derfor hadde det vært viktig at man fikk forskrifter som sa noe om på hvilken måte dette skulle gjøres. Det kan kanskje hende at det blir for stivt og rigid også, fordi det kan være ganske stor forskjell på hva slags type varer og tjenester en skal ha hva slags type miljøklausuler på, og det kan hende at dette på en måte bør gjøres bredere på idéplanet.

Men jeg har i hvert fall skaffet meg de danske kravene på miljøsektoren. Det betyr at hvis Regjeringen vil, kan man gå videre og se hva som er gjort i andre land når det gjelder mulighet for å konkretisere hva miljøkravene skal gå på. Det er her framtidens konkurransefortrinn for mange norske bedrifter også vil ligge, at de er gode på miljø. Slik sett kan man altså slå to fluer i ett smekk, og også få bedriftene til å strekke seg etter noe som kan gi dem konkurransefortrinn senere. Jeg vil be om at man avventer hva ministeren sier når det gjelder på hvilken måte departementet kan tenke seg å jobbe videre med disse tingene, og vil med dette ta opp SVs forslag slik det er omdelt.

Presidenten: Representanten Halvorsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Leif Helge Kongshaug (V): Loven som behandles i dag, handler om forenkling, effektivitet og ryddighet – forenkling i form av klarere regler, samordning av bestemmelser og enklere prosedyrer for så vel kjøper som selger i dette store markedet som offentlige anskaffelser er, effektivitet i form av at det offentlige som kjøper bruker den markedsmakten man har, og ivaretar skattebetalernes penger på best mulig måte, ryddighet i form av at det skal være korrekte forbindelser og ivaretagelse av viktige fellehsensyn i de kontrakter som inngås. Statens markedsmakt skal brukes til å kreve effektive og gode varer og tjenester, men skal også sikre at tilbyderne opptrer med respekt overfor lover og regler og tar vare på sine forpliktelser overfor samfunnet og sine ansatte. Det er positivt at det er bred enighet om det alt vesentlige i denne saken – fra utvalget som utredet den, via Regjeringen til Stortinget.

Venstre er svært tilfreds med at det tas inn bestemmelser om miljøet i regelverket. Hensynet til miljøet må ikke bare relateres til enkeltsaker, men være av generell karakter og tatt overordnede hensyn til i all planlegging, anskaffelser og opptreden for øvrig. Ved tidligere behandlinger har det vært oppslutning om dette i Stortinget, og det er viktig at disse overordnede politiske målsettin-

gene også blir nedfelt i den konkrete saken som behandles i dag.

Når det gjelder kommunale anskaffelser under terskelverdiene, var ikke dette en del av utvalgets mandat.

Venstre registrerer forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre om at lov om offentlige anskaffelser også skal gjelde kommunal sektor. Venstre har forståelse for forslaget og ser fordelene ved at dette hadde blitt gjennomført i denne sammenheng. Likevel mener Venstre at det må være riktig å vente med dette nå, men at man legger opp til en prosess i samarbeid og forståelse med kommunal sektor. Det signalet er jeg sikker på departementet vil ta på alvor og starte et slikt arbeid.

Noen konfliktområder finnes alltid når det skal tas ulike hensyn. I komiteen har det vært en del fokusering på kontraktørbegrepet og lærlingbestemmelsen. Venstre mener flertallsformuleringene balanserer godt mellom de ulike hensyn. Kontraktører kan være et uklart begrep. Vi har på den ene side sett eksempler på organisering som klart har hatt til hensikt å unndra selskaper fra fellesskapets forpliktelser. På den annen side må dette ikke blandes sammen med seriøse enkeltmannsbedrifter som driver etter reglene, og som samfunnet trenger og bør oppmuntre. Kravet til forenkling og fri konkurranse om leveranser til det offentlige må også komme de små virksomheter til gode.

Det kan ikke stilles obligatoriske krav om lærlinger for å få kontrakter med det offentlige. Noen bedrifter kan være for små til å kunne ha lærlinger, og andre får ikke tak i lærlinger. Disse må ikke ekskluderes. Men bruk av lærlinger, som er en viktig del av næringslivets samfunnsansvar, må heller ikke bli en konkurranseulempe. Forskriftene må utformes slik at disse hensyene balanseres i tråd med det komiteen har sagt.

Hensynet til frihet i næringslivet og de samfunnsmessige fellesbehov settes ofte opp mot hverandre. For Venstre er det avgjørende å finne de gode balansepunkter, slik at begge hensyn ivaretas på en optimal måte, og slik at både næringslivet og samfunnet kan operere med felles, omforente spilleregler. Dagens lov er et godt eksempel på en slik balansering av ulike hensyn.

Jørgen Kosmo (A): Som saksordføreren sa, og som det står i dokumentene, dreier offentlige anskaffelser seg om ganske betydelige summer – 186 milliarder kr. Det er ufattelig mye penger! 1 pst. effektiviseringsgevinst gir 1,8 milliarder kr, og det kunne Stortinget godt tenkt seg å rutte med når det skal foretas politiske prioriteringer. Men det som dessverre er det vanlige, er jo stort sett at det ikke blir billigere når regningene skal betales til slutt. Det vanlige er jo at varer og tjenester blir dyrere enn det man hadde tenkt seg. Det er derfor helt åpenbart at offentlige retningslinjer for hvordan man skal håndtere dette omfattende spekteret av produsenter av varer og tjenester til det offentlige, må reguleres, og det må reguleres på en slik måte at det stimulerer til ryddighet og rettferdighet.

Jeg har lyst til å peke på særlig to forhold. Det ene er kombinasjonen av kravet til skatteattest og antikontrak-

tørklausulen. Jeg mener det er helt åpenbart, og all erfaring – særlig fra bygge- og anleggsbransjen – viser at kravet til ryddighet hos de firmaer som leverer anbud, også gir bedre mulighet for kvalitet på det produktet man får levert, og større sikkerhet for at man ikke får håndverkere som skriver regning med gaffel etter at produktet er levert. Kravet til skatteattest er derfor en absolutt forutsetning for at man skal kunne forholde seg til folk som har ryddighet i sin egen virksomhet. Jeg er glad for at dette blir holdt fast ved, og at det skal være ett av de elementene som skal ligge i de krav som det offentlige stiller til næringslivet. Det har også sammenheng med de klausuler som vi i mange år har ønsket å ha inne i forskriftene, som går på å forhindre at kontraktører som bevisst søker å unngå tariffavtaler og regler i næringslivet, skal kunne ha konkurransefortrinn ved de offentlige anbudene. Jeg håper derfor inderlig at departementet er i stand til å lage retningslinjer som rammer kontraktører, men gir fordel til dem som driver seriøst, også enkeltmannsbedrifter.

Det andre punktet som jeg har lyst til å nevne, er dette med lærlinger. Fra enkelte høres det fra tid til annen ut som lærlinger er noe som staten og det offentlige har ansvaret for. Men det er jo ikke slik. Næringslivet har en egeninteresse av å ha folk på lærlingkontrakter for å skaffe seg nødvendig kvalifisert arbeidskraft. Det må ikke være slik at det bare er de seriøse, tunge bedriftene som ser dette ansvaret, og som skal bære kostnadene ved å skaffe dette landet den kvalifiserte arbeidskraften vi trenger. Næringslivet har også en egeninteresse i å sørge for at staten utformer retningslinjer for sin anskaffelsesvirksomhet som gjør at man på mange måter gir en prioritet til dem som tar et samfunnsansvar gjennom å anskaffe lærlinger. Og jeg må si at det er fullt mulig å satse på lærlinger også for små og mellomstore bedrifter. Det er på den måten de i og for seg skal være i stand til å jobbe videre også i fremtiden, og være i stand til å møte fremtidens utfordringer.

Så avslutningsvis: Det er også en tendens til å være slik at den enkelte etat er veldig opptatt av hva som er i etatens egen interesse – hvis man bare kan tjene inn noen kroner på det budsjettet man har i sin etat, er man fornøyd. Mange ganger synes det som om det er vanskelig å se de overordnede hensyn som går på den offentlige virksomhet som sådan. Det er skuffende å se at Riksrevisjonen i sin rapport til Stortinget, der man har sett på enkelte departementers bruk av dette med å stille krav til skatteattest, kan dokumentere at enkelte etater slumser med dette. Jeg tror ikke det har med manglende kunnskaper å gjøre, jeg tror det har å gjøre med ønsket om å få pengene for egen etat til å strekke lengst mulig, så får ansvaret for helheten egentlig ligge hos noen andre. Med klare, entydige regler gitt i oversiktlige retningslinjer vil det være mulig for det enkelte departement og for Riksrevisjonen å kunne føre en kontroll med dette, noe som gjør at vi oppnår det beste resultatet for alle.

Statsråd Lars Sponheim: Representanten Kosmo har rett i at det er ufattelig mye penger som brukes til offentlige innkjøp. De mest oppdaterte tallene viser at i

1997 utgjorde disse hele 206 milliarder kr, noe som tilsvarende om lag 19 pst. av Norges brutto nasjonalprodukt. Med andre ord innebærer offentlige anskaffelser et veldig stort marked for norsk næringsliv. Samtidig vil økt konkurranse om offentlige kontrakter kunne gi store besparelser for det offentlige. For eksempel vil 2 pst. innsparing i dette markedet innebære 4 milliarder kr i reduserte kostnader pr. år, og det er jeg sikker på at finansministeren ville sette pris på å kunne disponere. Det fremstår derfor som en viktig samfunnsøkonomisk målsetting å sikre at offentlige anskaffelser gjennomføres på en måte som innebærer mest mulig effektiv ressursbruk, så vel i offentlig sektor som i næringslivet. For å oppnå dette målet om effektive anskaffelser er det avgjørende at vi har et regelverk som er enkelt for anskafferne å håndtere, og for leverandørene å forholde seg til.

I dag er situasjonen den at regelverket er noe uoversiktlig og komplisert, bl.a. fordi man ved gjennomføringen av EØS-reglene ikke hadde tid til en omfattende revisjon og samordning med eksisterende instruksjoner. Dagens regelverk er derfor ikke godt nok egnet til å ivareta de grunnleggende prinsipper som er nedfelt i EØS-avtalen og de forretningsmessige hensyn anskaffelsesregelverket bør ivareta.

Utvalget for revidering av regelverket for offentlige anskaffelser har avgitt et stort sett enstemmig forslag til nytt regelverk, og høringsinstansene har i stor utstrekning gitt sin tilslutning til utvalgets forslag til ny lov. Regjeringen har i det vesentlige fulgt utvalgets anbefalinger. Det er også med glede jeg konstaterer at også næringskomiteen i stor grad deler Regjeringens syn på viktigheten av effektive og forenklede regler på området.

Kommunale anskaffelser under terskelverdiene var ikke omfattet av utvalgets mandat. Utvalget har likevel i sin utredning bemerket at det vil være mest hensiktsmessig med felles regelverk for statlige og kommunale anskaffelser, bl.a. fordi et felles regelverk vil være atskillig enklere å forholde seg til for norsk næringsliv. Jeg har merket meg at næringskomiteen ser fordelene med et felles regelverk for statlige og kommunale anskaffelser, og jeg vil med utgangspunkt i komiteens synspunkter ta kontakt med kommunal sektor med sikte på å vurdere et felles regelverk, også for mindre anskaffelser som ikke er omfattet av EØS- og WTO-avtalene.

Når det gjelder bestemmelser av mer samfunnsmessig karakter, har Regjeringen foreslått å videreføre kravet til skatteattest og i tillegg innføre en HMS-erklæring hvor bedriftene bekrefter at de følger internkontrollforskriften og byggherreforskriften. Etter min vurdering vil disse tiltakene være et godt bidrag til å hindre at useriøse aktører får oppdrag for det offentlige.

Jeg har merket meg at flertallet i næringskomiteen særskilt ber Regjeringen utforme forskriftene slik at en unngår tilbydere som benytter kontraktører for å omgå faglige rettigheter og sosiale kostnader ved å ha egne ansatte. Jeg vil ta fatt i dette og vurdere hvordan forskriftene kan sikre at leverandørene gjennom valg av organisasjonsform ikke omgår sosiale rettigheter som arbeidstakerne har. Samtidig må ikke forskriftene utformes slik at

de rammer lovlige småbedrifter og skaper unødvendig ressursbruk hos offentlige anskaffere og i bedriftene.

Jeg har også merket meg at flertallet i næringskomiteen ber Regjeringen utforme forskriftene slik at bedrifter med lærlinger blir gitt konkurransefortrinn. I tråd med de føringer næringskomiteen har gitt, vil forskriftene bli utarbeidet med et særlig blikk for lærlings situasjonen. Samtidig må jeg sikre at forskriftene utformes innenfor rammen av EØS-reglene. Jeg vil også i samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vurdere lærlings situasjonen slik at tiltak kan brukes målrettet for å øke antall læreplasser i bedriftene. Vi må bl.a. unngå at en bestemmelse om lærlinger rammer bedrifter i bransjer hvor det kan være vanskelig å få tak i lærlinger.

Til slutt: Flere av debattantene har vært innom spørsmålet om miljøkrav ved offentlige anskaffelser. Det har Regjeringen lagt så mye vekt på at vi har valgt å ha en egen paragraf i loven hvor det legges vekt på miljøbevisste anskaffelser, og ikke ta det inn i forskrifter. Videre oppfølging og etterleving av disse reglene vil likevel kreve at en overfor offentlige anskaffere gir god veiledning og praktiske eksempler for hvordan ting kan gjøres. Jeg setter pris på å få oversendt SVs forslag, som er helt i samsvar med de intensjoner Regjeringen har, for å kunne ta disse hensynene når de praktiske veiledninger skal utarbeides for offentlige innkjøpere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øystein Hedstrøm (Frp): Det var interessant å lytte til statsrådets innlegg, som jo var i samsvar med veldig mye av det som har vært uttalt i denne saken fra talerstolen i dag om offentlige anskaffelser. Det skulle være et enkelt regelverk, og det skulle gi mulighet for besparelser. Da forstår ikke jeg at ikke Regjeringen nå nærmest pr. omgående har gått inn for å inkludere kommunal og fylkeskommunal sektor når det gjelder innkjøp under terskelverdiene. Det skulle da ikke være noe større problem å ha de samme forhåndsdefinerte kriterier for hele den offentlige sektor. Vi vet at KS har en egen normalinstruks for kommunene og hadde med en observatør i det arbeidet som ble gjort i samband med utredningen som dette lovforslaget bygger på.

Vår næringsminister har hele tiden selv sagt at han er en forkjemper for små og mellomstore bedrifter i Norge. Med det enorme innkjøpsmarkedet innenfor EØS og den konkurransesituasjon som norske små og mellomstore bedrifter befinner seg i på dette markedet, burde man jobbe aktivt for at de kan oppnå maksimal robusthet i dag. Nå skal det utredes og vurderes, og det var statsråden også inne på. Det er vel og bra, men dette er en håndrekning til små og mellomstore bedrifter og deres konkurransesituasjon i dag. Hvorfor ønsker ikke næringsministeren å prioritere dette, slik at vi kan få dette regelverket til å inkludere også kommunesektoren pr. omgående?

Statsråd Lars Sponheim: Jeg er mye enig i premisene for det representanten Hedstrøm her gav uttrykk for.

Det er helt avgjørende – og kanskje det viktigste hensynet siden vi på etterspørselssiden tross alt håndterer offentlige innkjøpere, som vi også har andre styringsmekanismer overfor – at vi har et regelverk og et lovverk som er lettest og enklest mulig for bedriftene å forholde seg til, og som føles og er rettferdig tvers igjennom, slik at det blir en ærlig konkurranse.

Isolert sett ville det selvsagt vært ønskelig fra mitt og Regjeringens ståsted å ta med kommunene fra første stund, men kommunene var ikke modne for det, som vi kjenner til fra høringsuttalelser og engasjement i kommunal sektor. Vi har kommunalt selvstyre, og vi må ha en rimelig grad av respekt for at kommunene har egne oppfatninger om hvor fort de er villig til å gå fram på dette området. Regjeringen har ikke tenkt å vente lenge. Vi har tenkt å følge opp Stortingets vedtak ved raskt å sette i gang en dialog med kommunene om dette. Det ville i og for seg også vært konsekvensen av det forslag som er lagt fram av Høyre og Fremskrittspartiet. Dette etterleves, så jeg kan derfor ikke se at det er store konflikter rundt dette.

Jeg merket meg også tydelig at saksordfører på vegne av flertallet i komiteen gav uttrykk for et sterkt ønske om at neste gang vi kommer tilbake til dette, og det bør kanskje ikke bli så veldig lenge til heller, bør også kommunene være med for beløp under terskelverdiene.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Fyrst til det siste som vart teke opp, om kommunal sektor. Det er ikkje slik at fleirtalet er imot at kommunal sektor skal inkludertast for innkjøp under terskelverdiene, men me har respekt for at me må ha ei skikkeleg demokratisk arbeidsform. Eg har faktisk tru på at når kommunesektoren får tenkt seg om, ser dei store fordelar med dette sjølve som innkjøparar av varer og tenester. Så eg trur dette vil gå seg til, og eg tykkjer det statsråden seier, lover godt.

Vidare vil eg seia meg glad for statsråden si presisering knytt til både lærlingar og kontraktørar. Eg har bare lyst til å spørja statsråden litt om dette, for me snakkar som om dette er noko nytt me skal byrja med. Det er jo ikkje det. Det er tvert om noko me har hatt ganske lenge, både til dels i staten og i mange kommunar og fylkeskommunar. I Rogaland fylke vedtok nett eit samrøystes fylkesutval å halda fram med desse klausulane. Eg vil bare forsikra meg om at statsråden når han skal jobba med balansepunkta på desse to områda, lærlingar og kontraktørar, trekkjer vekslar på dei som har gjort erfaringar med det. Eg kjenner òg til at desse klausulane har vore ganske omfattande i samband med Gardermobanen i alle fall, og det kan godt vera neste innlegg kjem inn på det. Vil statsråden forsikra oss om at han tek dette med i arbeidet, slik at ein får trekkja vekslar på dei gode erfaringane som me allereie har gjort?

Statsråd Lars Sponheim: Jeg kan forsikre saksordfører om at i det videre arbeidet med å følge opp den innstilling som ligger til behandling i dag, og de vedtak som blir fattet, og å utarbeide forskrifter, vil vi selvsagt trekke vekslar på både de erfaringer som er gjort gjennom ulike

regler på dette feltet, og selvsagt på partene i arbeidslivet for å finne fram til den nødvendige vektning av de balansepunkter jeg tror vi er enige om. På den ene side må vi rydde vekk det vi kan si er det useriøse, som handler om kontraktører, uten at vi så å si skyller ut barnet med badevannet. Det er jo lov å drive småbedrifter og enmannsbedrifter og være delleverandører, og her må vi finne fram til et regelverk som også er innenfor de rammer som EØS-regelverket setter, for å få en ærlig og skikkelig konkurranse. Ikke minst på lærlingsiden vil disse hensyn være viktige å ta med, og selvsagt vil også samarbeidet med partene i arbeidslivet være viktig når en utarbeider forskriftene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Kjell Opseth (A): Det er nesten oppsiktvekkjande at det er så brei politisk semje om denne saka som det er, men dess meir gledeleg er det jo. Det er på den eine sida eit spørsmål om å sikre at offentlege midlar blir brukte så effektivt og rasjonelt som råd er, men det er samtidig eit spørsmål om å leggje til rette for ryddige tilhøve på meir samfunnsmessige område. Sånn sett gjer vi i denne samanhengen eit godt stykke arbeid for at det offentlege skal bli ein marknadsaktør som kan vise veg for andre delar av samfunnet vårt.

Så til dei sidene ved denne saka der det er usemje.

Når det gjeld kommunal sektor, som Høgre og Framstegspartiet er så opptekne av å få med under terskelverdiene, trur eg ikkje det er noka usemje, ei heller etter det eg har høyrte så langt i debatten, om at dette er ønskeleg. Men det er eit spørsmål om kor fort ein skal gå fram. Med dei forsikringar som statsråden no har gjeve om å følgje dette opp, er eg nokså sikker på at det ikkje er lenge før vi kjem til den konklusjon også her i salen at kommunal sektor vil bli inkludert ved innkjøp under terskelverdiene, for det er ikkje slik at politikarane i kommunane er mindre opptekne av god ressursutnytting enn vi er. Lat oss no bruke litt tid for å få dette til utan strid. Eg er sikker på at det er betre enn at vi tvingar det igjennom mot kommunesektorens vilje.

Så litt om lærlingar. Eg er klar over at det kan vere vanskar med å ha eit krav om lærlingar, men det bør jo kunne utformast slik at det ikkje er eit absolutt krav. I denne samanhengen, som i andre samanhengar, er det ikkje tvil om at det å skape haldningar er ein viktig del av det ein driv med. Og det er heilt opplagt at det er eit krav ein skal prøve å leve etter, at bedrifter som inngår kontraktar med det offentlege, skal ha lærlingar. Det vil fokusere på at bedriftene skal ha lærlingar. Det er den einaste måten som norsk næringsliv kan halde oppe sitt faglege nivå på. Eg har alltid vore forundra over korfor mange bedrifter har motførestellingar mot å ha lærlingar – dei påstår at det er så dyrt. Eg hadde nær sagt at ei bedrift som ikkje har lærlingar, undergrev sin eigen eksistens.

Så til kontraktørar. Det er heilt opplagt at det er nær samheng mellom skatteattest og kontraktørar. Det går på å etterleve offentlege lover og reglar, og det bør vi

syte for å følgje opp. Lat meg til slutt berre få seie at dette er prøvt, sjølv om vi ikkje då hadde noka lov. Både når det gjeld Gardermobanen og Gardermoen, var dette teke inn i anbudsdokumenta som krav, og det har fungert og fungert godt. Så kan ein hevde at dette er store prosjekt, og det er store entreprenørar, og difor er det enklare. Men det skal vere visst at det har vore mange små entreprenørar inne i desse to prosjekta. Eg er nokså sikker på at statsråden og departementet her vil finne formuleringar som vil vere tenlege. Og dersom dei har vanskar med det, er det berre å vende seg til eit anna departement som har teksten, nemleg Samferdselsdepartementet.

Lat meg berre samtidig få oppmode Kristin Halvorsen om å gjere om forslaget sitt til oversendingsforslag, for etter å ha høyrte statsråden, er eg nokså sikker på at det vil bli følgt opp.

Presidenten: De som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kristin Halvorsen (SV): Det var for å etterkomme den anmodningen jeg nå har fått fra flere om å omgjøre forslaget til et oversendelsesforslag, at jeg tegnet meg på talerlisten. Jeg tror statsråden har interesse av og vilje til å gjøre noe på dette feltet, og så skal heller SV passe på hva som *faktisk* blir gjort når man kommer så langt.

Jeg har lyst til å understreke at det i mange andre land jobbes med ganske strenge krav når det gjelder dette, spesifisert i rundskriv eller til og med i lovs form. Og det er klart at når man setter en slik standard og et slikt krav til næringslivet i et land, bidrar man også til at næringslivet utvikler et konkurransefortrinn som blir viktig. På den måten kan man altså både sikre at miljøstandarden i det det offentlige faktisk investerer i, blir så høy som mulig, og at bedriftene har kompetanse som er framtidrettet, på de områdene vi vet forbrukerne vil bli mer interessert i i framtiden.

Så herved er forslaget omgjort til et oversendelsesforslag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

S a k n r . 2

Innstilling fra finanskomiteen om lov om selvfinansierende fraktutjevningsordning for drivstoff (Innst. O. nr. 26 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 22 (1998-99))

Presidenten: Da sakens ordfører er medlem av Lagtinget, er første taler Tore Nordtun.

Tore Nordtun (A): Først vil jeg få ta opp et forslag fra meg selv på vegne av Arbeiderpartiet.

I Bondevik-regjeringens budsjettpropplegg for 1999 ble som kjent tilskuddet til fraktutjamning for bensin og autodiesel tatt ut av statsbudsjettet. I stedet ønsket Regjeringen en selvfinansierende, avgiftsbasert ordning. Den nye ordningen, som skulle erstatte den gamle ordningen,

ble først lagt fram for Stortinget i begynnelsen av desember i fjor, og stortingsflertallet da, bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og SV, avviste Regjeringens forslag til ordning fordi denne var for dårlig utredet og forbrukerorganisasjonene ikke var hørt. Og det er det som i dag er komiteens tilråding i Innst. O. nr. 26.

I og med at Regjeringen ikke hadde satt av penger til eventuelt å kunne forlenge den gamle ordningen, står vi som kjent uten noen fraktutjamningsordning fra januar i år. Arbeiderpartiet er prinsipielt for en fraktutjamningsordning, men vil understreke at en slik ordning skal være målrettet først og fremst mot utkantområder med høye fraktomkostninger. Den ordningen vi hadde fram til 31. desember 1998, har svakheter i den sammenheng som jeg her nevnte, men det er vår klare oppfatning at ordningen må fungere fram til en mer målrettet ordning er etablert. Virkningen av bortfallet av fraktutjamningsordningen spesielt i distriktene understreker i aller høyeste grad at vi må ha en ordning til å fungere nå før vi eventuelt får en ny og bedre.

Jeg har merket meg at regjeringspartiene i dag i Stortinget fremmer et Dokument nr. 8-forslag som innebærer å gjeninnføre den gamle fraktutjamningsordningen, *i tråd* med de prinsipper som ligger i Arbeiderpartiets forslag fremsatt av meg i dag. Jeg vil vise til at vi spurte finansministeren i spontanspørretimen om dette for en ukes tid siden, og det er mye hans svar da som er bakgrunnen for vårt forslag, som vi leverte inn den 13. januar. Vi måtte ta et initiativ, for vi oppfattet da at finansministeren ville avvente behandlingen i Stortinget. Selv om finanskomiteens tilråding var helt klar, ville ikke finansministeren foreta seg noen ting før Stortinget hadde sagt sitt. Derfor fremmet vi umiddelbart forslaget om at inntil en ny ordning er på trappene, en bedre og sikrere og mer målrettet ordning, må vi ha den gamle ordningen som utgikk 31. desember 1998. Vi måtte ta initiativet, og det var derfor vi fremmet forslaget. At regjeringspartiene nå er innstilt på å gå over til den gamle ordningen, er for oss bra. Vi ser at vi kan få til noe nå i fellesskap. Men det er jo litt spesielt at man ikke gav de signalene i desember, da man hadde ordningen. Da stod man på Regjeringens forslag, og det gjør man også i tilrådingen i dag. Men i dag fremmer regjeringspartiene et Dokument nr. 8-forslag i Stortinget, som egentlig er akkurat likt Arbeiderpartiets forslag åtte dager tidligere, om å gå tilbake til den gamle ordningen. Men ok, vi skal snakke om det, så skal vi nok få det til. Det er hyggelig at slikt kan skje, men det kom jo litt sent, for vi burde hatt ordningen umiddelbart på skinnene fra januar 1999. Og det var derfor, som sagt, vi fra Arbeiderpartiet var ivrige etter å spørre finansministeren i spontanspørretimen den 12. januar, men etter det svaret som vi fikk den gangen, var vi nødt til å sette fram et forslag i forbindelse med behandlingen i Odelstinget i dag, som er det første odelsting i det nye året. Og her er saken tatt opp.

Tron Erik Hovind hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Nordtun har tatt opp det forslaget han refererte til.

Siv Jensen (Frp): Dette kan fort komme til å bli en debatt om hvem som kom først, høna eller egget. Nå skal ikke jeg si om Arbeiderpartiet er høna eller egget og vice versa hva gjelder sentrum, men det kan her nå fort bli en diskusjon om i hvilken rekkefølge man har fremmet forslag om å gjeninnføre en gammel ordning, en ordning som altså ble nedstemt i forbindelse med budsjettbehandlingen. Og det er på en måte litt av det kuriøse ved hele denne saken at Regjeringen fremmer forslag gjennom statsbudsjettet om å oppheve den da eksisterende ordning, nå kalt den gamle ordning, for så, etter at budsjettbehandlingen er avsluttet, å legge fram en odelstingsproposisjon om å innføre en ny. Etter mitt skjønn burde begge disse vært sett i sammenheng i forbindelse med budsjettbehandlingen, men det skjedde altså ikke.

Når vi nå behandler forslaget om ny ordning, redigerte Tore Nordtun utmerket for hvorfor et flertall i komiteen mener det er god grunn til å sende proposisjonen tilbake til Regjeringen for ytterligere utredning. Fra Fremskrittspartiets side er det ingen grunn til å ta den prinsipielle debatten om fraktutjevningsordningen nå, i og med at det både foreligger et forslag fra Arbeiderpartiet og et forslag fra sentrum som vil bli behandlet i denne sal på et senere tidspunkt. Likevel er det fristende å si at mye av disse problemene kunne vært løst hvis f.eks. Fremskrittspartiets forslag om en kraftig reduksjon i bensinavgiftene over hele landet hadde blitt vedtatt. Det er ikke veldig lett å utjevne priser på noen varer i hele Norge og tro at det ikke vil koste noen noe å få til en slik prisutjevning. Men ved en reduksjon i avgiftene over hele landet ville alle få nytte godt av at vi faktisk er en oljeproduserende nasjon, og vi burde kunne ta oss råd til å sette ned avgiften. Men den debatten vil i hvert fall vi ta på et senere tidspunkt og bare nå konstatere at vi sender denne saken tilbake til Regjeringen.

Lars Gunnar Lie (KrF): Eg trur ikkje vi skal bruka tid på å forklara og fordela skuld for at vi no ikkje har noka ordning, men heller retta blikket framover og sjå på kva måte vi kan finna tenlege løysingar.

Det det må spørjast etter, er kvifor vi ønskjer ei ordning med fraktutjamning. Ifrå min ståstad er det fordi vi ønskjer reduksjon av dei meirkostnadene næringslivet og privatpersonar får med lang transport av drivstoff. Dette er ei målsetting som grunnar seg i å leggja vilkåra til rette for å halda oppe busetnad i heile landet. Kvifor transportstøtte for drivstoff? Jau, fordi drivstoff er ein energiberar, som er ein føresetnad for utvikling av næringslivet og for å halda oppe busetnaden.

Her vil eg samanlikna med ein annan energiberar, nemleg elektrisk straum, og den ordninga vi har for utjamning av kostnadene med transport av den. Der er det lagt til grunn at transportkostnadene skal vera om lag dei same utan omsyn til avstand, og den ordninga er også sjølvfinansierende. Regjeringa sitt framlegg i Ot.prp. nr. 22 byggjer på same prinsipp. Derfor meiner eg at fram-

legget frå Regjeringa ville gje den ønskje effekten. Dette ville vera ei ordning som ville gje fullstendig fraktutjamning. Eg er òg klar over og har merka meg Konkurransetilsynet sine merknader om den ordninga som vi har hatt fram til 31. desember i fjor. Dei merknadene tilseier at det er naudsynt å sjå om andre system kan verka betre.

No må vi ta til etterretning at fleirtalet i finanskomiteen og her i Odelstinget ikkje finn den foreslåtte ordninga godt nok utgreidd, og at fleirtalet også meiner at høyringsfristen for forskriftene ville vera for kort. Det tek vi til etterretning.

Av den grunn fann vi det også naudsynt å fremja eit Dokument nr. 8-forslag i dag. Det er ikkje i motsetnad til Arbeidarpartiet sitt framlegg, men det er rett og slett praktisk for å kunna spara tid, i og med at Arbeidarpartiet sitt framlegg inneber at det først skulle til departementet, og så skulle departementet koma til Stortinget. For å spara tid og for at distrikta ikkje skal lida under at det ikkje er ei ordning, tok vi initiativet og fremja det forslaget.

Eg trur nok at det må jobbast ein del med sjølve ordninga som skal koma, ei ordning som skal vera betre og meir målretta, og det har eg tillit til at Finansdepartementet vil makta.

Med dette vil eg ta opp framlegget frå mindretallet, som er teke inn i innstillinga.

Presidenten: Lars Gunnar Lie har tatt opp det framlegget fra mindretallet som han refererte til.

Per-Kristian Foss (H): 1999 er første år siden 1946 hvor det ikke finnes noen fraktutjevningsordning for drivstoff i Norge. Det var vel ikke mange som hadde ventet at det skulle være et av sentrumsregjeringens første håndslag til Distrikts-Norge, men slik er det blitt. Det er ikke en tilfældighet. Det er et resultat av en villet og bevisst politikk, og den villedde og bevisste politikken går ut på at Regjeringen foreslo null bevilgning til fraktutjevning i budsjettet. Regjeringen sendte ikke samtidig med budsjettet til Stortinget et forslag om en annen såkalt selvfinansierende fraktutjevning. Hvis Regjeringen hadde ønsket parallellitet i behandlingen, hadde man, slik vanlig er, fremmet det som en del av budsjetttopplegget. Det gjorde Regjeringen ikke.

Jeg antar – og jeg legger til grunn – at det alltid er en tanke bak Regjeringens handlinger. Det er mulig at det er å overvurdere, men jeg legger det til grunn. Jeg kan også være såpass diskusjonær – indiskusjonær kanskje – som å si at under de budsjettforhandlingene som fant sted, og jeg var med i alle møter, ble det aldri med et ord nevnt overfor de partier man skulle skaffe seg flertall sammen med, at man også ønsket støtte til en såkalt selvfinansierende fraktutjevning. Det skjønner jeg godt, for dette forslaget er ikke nytt. Det nye er at det fremmes av Finansdepartementet, skjønt man kan bli litt i tvil om det også når man leser proposisjonen, for sjelden har jeg sett en proposisjon tynnere og skrevet med mindre faglig innlevelse og entusiasme enn nettopp denne proposisjonen. Derimot stammer forslaget ikke fra Finansdepartementets intellektuelle avdelinger, men fra representanten

Gudmund Restad, som i en noe enklere utgave har fremmet dette forslaget gang på gang i Stortinget og fått varierende støtte, men aldri støtte fra de partier han nå ber om støtte fra. Så jeg vet ikke hva slags politisk underman håpet på skulle skje ved at disse partiene, deriblant Høyre, nå plutselig skulle gå inn og støtte en form for privat avgiftsordning, altså en form for øremerking av en del av en avgift til enkelte formål – en tankegang som finansminister Restad i andre sammenhenger har uttalt seg sterkt imot.

Det var med åpne øyne og med all forutberegnelighet at dette forslaget ikke oppnådde flertall. Nå oppnår det en tilbakesendelse med en relativt klar melding om at dette ikke er godt nok utredet, og at høringer ikke er gjennomført. Det skjønner jeg i og for seg, for de høringer som er gjennomført uformelt i finanskomiteen, har gitt forslaget karakteren «ikke bestått». Og har finansministeren vurdert om forslaget er i tråd med EØS-avtalen idet det holder enkelte oljeselskaper utenfor ordningen?

Til slutt en liten merknad om selve Dokument nr. 8-forslaget, som ikke er fremmet, men som er omtalt. Det er en relativt ny praksis at regjeringspartier fremmer egne proposisjoner – for det er jo på en måte en slags proposisjon. Og det spørsmålet jeg stiller, er: Hvorfor i all verden fremmer ikke Regjeringen et etterbevilgningsforslag hvis den mener det er et etterbevilgningsbehov? Det er i grunnen det vanlige, skjønt jeg minnes finansministerens brev til finanskomiteen da vi spurte om hvorfor han hadde bortimot tømt ymse-posten, og hva det skulle gå ut over. I brevveksling med komiteen i oktober/november i fjor svarte finansministeren at dette nødvendigvis gjorde en særdeles stor tilbakeholdenhet i forhold til tilleggsbevilgninger. Det ble altså skrevet i fjor, men det dreide seg om det budsjettåret vi nå er inne i første måned av. Det er mulig at det er det som er bakgrunnen for at Regjeringen ikke fremmer en proposisjon om fraktutjevningstilskudd som en bevilgning, men et vedtak basert på det ikke fremmede Dokument nr. 8-forslaget vil jo de facto ha samme virkning. Jeg reagerer litt på at man velger en slik form og ikke lar regjeringspartiene gå via sin regjering, som jo er vanlig.

Helt til slutt kan jeg forme dette som et spørsmål til finansministeren: Hva er grunnen til at Regjeringen ikke ser behovet for – og fremmer forslag om – en tilleggsbevilgning til fraktutjevning?

Jørgen Holte (Sp): Regjeringa fremma i St.prp. nr. 1 for 1998-99 frå Arbeids- og administrasjonsdepartementet, slik saksordførar har gjort greie for, forslag om å utvikle ordninga med frakttilskot for drivstoff med verknad frå 1. januar 1999. I denne proposisjonen vart det varsla at Regjeringa ville fremme forslag om ei ny sjølvfinansiert ordning basert på full fraktutjamning, i motsetnad til den gamle ordninga som berre delvis dekkjer fraktutgiftene. Gjennom den ordinære budsjetthandsaminga i Stortinget vart det ikkje fremma forslag om løyvingar med sikte på å vidareføre den gamle ordninga.

Den 4. desember i fjor la Regjeringa fram ein odelsingsproposisjon, slik ein varsla i samband med budsjett-

framlegget tidleg i oktober, med forslag om å lovfeste ei sjølvfinansierende ordning. Den nye ordninga er etter mi vurdering godt gjort greie for i proposisjonen, og har som siktemål at alle skal betale like mykje i fraktutgifter på drivstoff same kvar i landet ein tankar opp. Ordninga skal vere sjølvfinansierende gjennom eit fond som oljeselskapa betaler inn til, basert på talet på liter bensin og autodiesel som blir levert. Det som går på utbetaling av frakttilskot til selskapa, vil i utgangspunktet bli vidareført, men tilpassa målet om ei betre utjamning av prisen på drivstoff mellom distrikt og sentrale område.

På dette grunnlaget var og er vi i Senterpartiet klare til å ta stilling: Vi støttar det forslaget Regjeringa har lagt fram, som går fram av innstillinga, og som Lars Gunnar Lie har tatt opp tidlegare i debatten. Dersom fleirtalet i Odelstinget hadde vore av same oppfatning, ville vi i dag hatt ei ordning.

Senterpartiet har som mål at folk som bur i Distrikts-Noreg og som ikkje har så mange kollektive tilbod som dei har i sentrale område, ikkje skal bli straffa ekstra gjennom høgare drivstoffprisar. Det er ei viktig prinsipiell haldning som har både med fordelingspolitikk, distriktpolitikk og næringspolitikk å gjere. Etter mi vurdering er kjenneteiknet på ein berande distriktpolitikk at det offentlege tar ansvar for å kompensere for ulempene ved å bu og drive næringsverksemd i distrikta. Å halde oppe busetnad og næringsliv i distrikta er viktig for slik å ta vare på vår råvareøkonomi, som er grunnlaget for heile vårt økonomiske liv. Senterpartiet ser det derfor som viktig å få i stand ei fraktutjevningsordning som busetnad og næringsliv i Distrikts-Noreg føler er rettferdig.

Dei mange fråsegner og brev frå enkeltpersonar, næringsliv og kommunestyre rundt om i landet understrekar kor viktig denne saka er.

Når fleirtalet i Odelstinget i dag ikkje vil ta stilling til den nye ordninga, men sender saka tilbake til Regjeringa for vidare utgreiing, tar eg det til orientering. Det betyr ikkje, slik eg oppfattar fleirtalet og det som er sagt til no, at ein er usamd med Regjeringa i at det er behov for ei fraktutjevningsordning. Eg føreset at Regjeringa – og departementet – når den får saka tilbake, gir dette spørsmålet så høg prioritet at Stortinget tidleg i vårsesjonen får den til handsaming på nytt.

For Senterpartiet og sentrumspartia er det viktig at vi ikkje blir ståande utan ei ordning i det heile. Sentrumspartia har derfor i Odelstinget i dag fremma eit konkret forslag om mellombels å gjeninnføre ordninga med frakttilskot over statsbudsjettet, og løyvingar til dette, frå 1. februar til og med 30. juni dette år.

Øystein Djupedal (SV): La meg først få korrigere representanten Nordtun, som feilaktig sa at SV her er sammen med Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre. Det er vi ikke. Vi er sammen med sentrumspartiene og hr. Bastesen – uten stor entusiasme. For maken til saksbehandling skal en vel lete lenge etter – det er beskrevet av mange talere før meg. Det kan jo ikke være mulig, med noen grad av seriøsitet, først å trekke en ordning og så etterpå si at man skal komme tilbake på tam-

pen av sesjonen med en helt ny ordning som ikke er utredet. Og på toppen av alt opplever vi at de samme partiene, sentrumpartiene, legger inn et forslag i Odelstinget samme dag som saken skal behandles! En viss grad av seriøsitet bør man kunne forvente av regjeringspartier. Jeg antar at begrunnelsen må være at man har havnet i en allianse med Høyre og Fremskrittspartiet som, som hr. Foss helt riktig sa, en aldri kunne forvente ville støtte denne ordningen. Og det betyr at man på en måte er tatt med buksa nede og nå ser prisen for den alliansen man har valgt å gå inn i.

Når det er sagt, har vi hele tiden ønsket en fraktutjammingsordning. Vi hadde ønsket den ordningen som var. Vi vil da også sekundært støtte det forslaget som foreligger, rett og slett fordi det tross alt er bedre enn ingen ordning. Det betyr at vi vil bidra til flertall for en ordning, hvilken ordning det nå måtte bli.

Samtidig skal man kanskje også ha en viss grad av edruelighet i spørsmålet, for det er jo ikke slik at selv om vi har hatt en fraktutjammingsordning i alle år, har bensinprisen i vårt langstrakte land vært lik. Tvert imot er bensinprisen i distriktene høyere, og har vært det i alle år, enn den er i sentrale strøk. Og det skyldes helt andre mekanismer enn den utjammingsordning som vi her har. Det er vel heller ingen som innbiller seg at folk flytter til byen fordi man der får billigere bensin enn man får i Distrikts-Norge. Det er helt andre mekanismer som her slår inn. Men det er klart, en utjammingsordning bidrar til en viss grad til at man får kompensert for de ekstra kostnadene ved å frakte drivstoff ut i vårt grisgrendte land. Derfor er vi positive til en slik ordning, og har hele tiden ønsket å støtte den.

Det som blir det paradoksale her, syns jeg, er primært saksbehandlingen, som er under enhver kritikk, og som med rette bør latterliggjøres. Det betyr at Regjeringen forhåpentligvis har fått seg en liten lærepenge i hvordan man bør opptre. Ikke minst bør man også nå ta konsekvensen av den alliansen man frivillig har valgt å gå inn i, med to partier som selvfølgelig er imot den type ordning. Det man i dag opplever er prisen man må betale.

Vi får da akseptere den useriøse saksbehandling, og SV skal bidra til å skape flertall for en eller annen ordning, primært den ordningen vi hadde fram til januar. Hvis det viser seg at Regjeringen ikke kommer tilbake med den, får vi bidra med en annen ordning, som vel er den ordningen som ligger i proposisjonen.

Steinar Bastesen (TF): Fraktutjevningsordningen for drivstoff er av vital betydning for næringsliv og folk ute i distriktene. At ordningen er fjernet, er nærmest en katastrofe for enkelte bedrifter, entreprenører og f.eks. de som driver med gruvedrift og bruker store mengder drivstoff og har kalkulert sin drift med fraktutjevning. Det kan dreie seg om flere hundre tusen kroner i ekstra utgifter for enkelte store bedrifter. Da har jeg ikke tenkt på de private og den enkelte er nødt til å bruke bil som fremkomstmiddel. De kommer i tillegg.

Behandlingen av denne saken og framlegget er kritikkverdige. Når ikke flertallet i komiteen kunne gå inn

for den ordningen som det var framlagt forslag om, på grunn av at den var for dårlig utredet og framlegget var for dårlig, gikk de inn for å sende saken tilbake til Regjeringen for å få den bedre utredet. Det skulle bare mangle. Men det verste er at ordningen med fraktutjevning er tatt bort uten at den er erstattet med noe annet. Det går bare ikke an! Det er å lure folk, det er å lure bedriftene, og det er å lure næringslivet, som har basert sin drift og sine forutsetninger på de økonomiske rammer som lå til grunn før dette året startet.

Derfor må den gamle ordningen som vi hadde, snarest mulig innføres til en ny ordning blir framlagt av Regjeringen. På den måten kan jeg gå inn for forslaget som er fremmet av Tore Nordtun, og for så vidt det Dokument nr. 8-forslaget som ble levert i Stortinget tidligere i dag. For meg er det likegyldig hva for et forslag som blir vedtatt. Det som er viktig, er at det blir en ordning som blir iverksatt så fort som mulig. Det har folk krav på. De har krav på ikke å bli direkte lurt når de skal drive næringsvirksomhet, og når de skal holde på med aktiviteter og skape verdier til fordel for hele samfunnet. Det er visse rammebetingelser. Det er noe som heter folkeskikk, og det går ikke an å være så fri for folkeskikk at man gjør noe slikt som dette og tar bort en ordning som folk regner med.

Jeg har ikke stort mer å tilføye. Jeg vil støtte det framlagte forslaget fra Nordtun.

Statsråd Gudmund Restad: Innstillingen som i dag behandles, indikerer at denne saken nå sendes tilbake til Regjeringen for ytterligere bearbeidelse, og innleggene i debatten bekrefter at det vil skje. Derfor ser jeg ingen hensikt i nå å gå i dybden hva gjelder realiteten i saken, for det får vi komme tilbake til når saken igjen fremmes for Stortinget. Og det vil skje så snart vi overhodet kan.

La meg likevel komme med noen få kommentarer, og det er også stilt spørsmål til meg som jeg bør besvare. Jeg syns nok at det er brukt ganske sterke ord om hvor hårreisende denne saken skal være behandlet, bl.a. fra Djupedal. For det som er skjedd, er at Regjeringen fremmet et forslag om å avvikle den gamle ordningen, finansiert over statsbudsjettet, og erstatte den med en ny. Det viser at Regjeringen er sterkt opptatt av at det finnes en fraktutjevningsordning. Og vi mener at den ordningen som er foreslått i Ot.prp. nr. 22, av flere grunner ville være bedre enn den ordningen som vi foreslo avviklet fra årsskiftet. Den er bedre bl.a. fordi man sparer utgifter over statsbudsjettet. Den er først og fremst bedre fordi den medfører full fraktutjevning og ikke bare delvis fraktutjevning, som den ordningen vi har hatt fram til årsskiftet. Den har dessuten den fordelen at de drivstoffforhandlere rundt omkring i landet som forsøker å bortforklare at de tar høye priser på drivstoffet, ikke lenger vil kunne bortforklare det med at de har store fraktutgifter. For det er slik at forskjellen i drivstoffpriser grunnet fraktutgiftene maksimalt bare kunne utgjøre 7 øre, altså ikke noe i nærheten av den 1-2 kroners forskjellen i drivstoffpriser som en har sett en rekke eksempler på. Så det er andre årsaker til at vi har disse forskjellene, først og

fremst er det forskjell i konkurransen i de ulike deler av landet.

Regjeringen mener at saken var tilstrekkelig utredet til å fatte et lovvedtak. Det var en selvfølge at vi skulle ha en ytterligere utredning og høringsrunde før de endelige forskrifter ble fastsatt. Men det er ikke store endringer som foreslås i forhold til dagens ordning. I prinsippet er det bare én forskjell, nemlig at den nye ordningen istedenfor å bli finansiert ved en bevilgning over statsbudsjettet foreslås finansiert med et bidrag – ikke en avgift, men et bidrag – fra de fem-seks oljeselskapene vi har her i landet. Men det spiller ingen rolle hva Regjeringen mener, det er Stortingets ord som er avgjørende hvis det er uenighet mellom regjering og storting, og stortingsflertallet mener altså at saken var for dårlig utredet og sender den derfor tilbake og ber om en del ting spesielt. Det nevnes særskilt at det må avklares om og i hvilken grad tilskuddsordningen bidrar til faktisk utjevning av drivstoffprisene. Jeg går ut fra at det har sin bakgrunn i en uttalelse fra Konkurransetilsynet, som har reist tvil om hvorvidt tilskuddsordningen bidrar til en prisutjevning. Men jeg synes nok at det vi har sett fra 1. januar og fram til nå, er en god nok test på hvorvidt den bidrar eller ei, for vi ser jo at da fraktutjevningsordningen ble borte fra 1. januar, fikk man ganske dramatiske økninger i drivstoffprisene i distriktene. Det er etter min oppfatning et godt nok bevis for at fraktutjevningsordningen virker, men at den selvfølgelig ikke virker så sterkt at man får like priser i hele landet.

Så har man bedt om at det må utarbeides forskrift for både inn- og utbetalingene, og det er en selvfølge. Det er varslet i odelstingsproposisjonen at det vil bli utarbeidet både en midlertidig forskrift, som man måtte hatt fra 1. januar hvis loven var blitt vedtatt, og en endelig forskrift, som man fikk fastsette med virkning allerede fra 1. januar, men etter at den hadde vært ute til høring. Når det gjelder utbetalingen, vil den i praksis være en videreføring av den ordningen man har hatt til nå og foregå etter nøyaktig samme system, og også fortsatt være administrert av Konkurransetilsynet. Som jeg sa, ville forskjellen bare bli at man istedenfor de årlige bevilgningsvedtak i Stortinget fikk en ordning hvor det skulle innbetales et beløp fra oljeselskapene. Det er ikke særlig komplisert å få til et bidrag fra oljeselskapene, så jeg føler ikke at det er behov for veldig mye utredning utover det. Det står også nevnt som et moment at organisering og forvaltning av fondet må avklares. Hvordan det har vært tenkt, har jeg for så vidt nå nevnt, og det er beskrevet i odelstingsproposisjonen hvordan det skulle organiseres, nemlig med en innbetaling av bidraget via Avgiftsdirektoratet med overføring til Konkurransetilsynet for utbetaling som før – en relativt liten endring.

Endelig bes det om at de berørte interesser og forbrukerorganisasjoner må høres. Det ville ha blitt gjort ved forskriftsutarbeidelsen. Og det vil selvfølgelig også nå skje.

Så snart jeg ble kjent med innstillingen, sørget jeg for å sette i gang arbeidet i departementet med sikte på å utarbeide høringsmaterialet for ikke å kaste bort tid. Det ar-

beidet har kommet så langt at de nødvendige dokumenter i løpet av relativt kort tid, antakelig omkring månedsskiftet januar/februar, vil bli sendt ut til høring. Så vil det bli en seks ukers høringsfrist, og så snart den er over, vil Regjeringen bearbeide saken og lage en ny proposisjon som fremmes for Stortinget. Jeg er glad for de signaler som er gitt her i debatten, om at det tydeligvis er et flertall for en ordning, og jeg håper at den ordningen som da foreslås, blir tilfredsstillende, slik at et flertall her kan samles om den. Jeg har registrert at både Arbeiderpartiet og SV i tillegg til regjeringspartiene har signalisert positiv vilje til å få til en fraktutjevningsordning.

Så var det et par spørsmål og opplysninger. Først til Per-Kristian Foss. Han viste til at det i alle forhandlingene som både han og jeg deltok i før jul, ikke ble nevnt noe om fraktutjevningsordningen. Det er riktig. Den ble ikke nevnt, og det var mange andre ting som heller ikke ble nevnt. Det skyldes at i bunnen for forhandlingene lå Regjeringens og regjeringspartienes budsjettopplegg, og så lenge opposisjonen, altså Høyre eller Fremskrittspartiet, ikke fremmet noe som de ville ha endret på, antok vi at man aksepterte det som lå i kortene. Det ble verken fra Fremskrittspartiet eller Høyre nevnt at man ville gå imot den varslede – den var riktignok den gangen ennå ikke konkret fremmet, men varslet – selvfinansierende fraktutjevningsordningen. Hadde det blitt tatt opp, hadde det selvsagt blitt et forhandlingstema. Hvorvidt man hadde kommet fram til enighet eller ei, er det umulig å ha noen formening om. Men da hadde det i hvert fall blitt nevnt. Det som ble tema i forhandlingene, var jo det som de to partiene ønsket endringer i i forhold til Regjeringens og regjeringspartienes opplegg. Der kom vi heldigvis fram til løsninger, som jeg er veldig glad for.

Så spurte Per-Kristian Foss også om hvorfor ikke Regjeringen fremmer forslag om gjeninnføring av den gamle ordningen. Det er jo ikke slik at Regjeringen kan fremme et knippe forslag til behandling i Stortinget samtidig. Regjeringen må ha et opplegg, og Regjeringens opplegg var altså en ny ordning. Før man vet hva Stortinget – eller i dette tilfellet Odelstinget – mener om den foreslåtte ordningen, har man ingen foranledning til å fremme noe annet fra Regjeringens side. Det svarte jeg også i spørretimen – et apropos til det Tore Nordtun sa. Det er grunnen til at Regjeringen ikke foreløpig kunne ta noe initiativ. Det betyr, som jeg sa, ikke at Regjeringen ikke er opptatt av at man har en fraktutjevningsordning, og det er jo først nå ved voteringen at vi får endelig stadfestet hva Odelstinget mener. Men jeg synes det er konstruktivt av regjeringspartiene, som nå har sondert og fått bekreftet at denne odelstingsproposisjonen vil bli sendt tilbake, for å spare tid i dag har fremmet et Dokument nr. 8-forslag, slik at man ikke behøver å kaste bort tid som man ville ha gjort hvis Regjeringen på vanlig måte skulle fremme en ny stortingsproposisjon. Det tar som bekjent noen tid, og her sparer vi tid, slik at det nå er mulig å få gjeninnført den gamle ordningen fra 1. februar, forutsatt at det blir flertall for den, noe jeg regner med. Den vil da gjelde fram til man forhåpentligvis har fått vedtatt en ny ordning utpå vårparten.

Jeg tror det var det jeg behøvde å si.

M o r t e n L u n d hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tore Nordtun (A): Først et par kommentarer og så til slutt et spørsmål til finansministeren.

Ot. prp. nr. 22 ble lagt fram for Stortinget den 5. desember 1998, og Stortinget gikk fra hverandre før jul den 18. desember. Det sier seg selv at det på så kort tid er meget vanskelig å behandle en total omlegging av fraktutjevningsordningen, så det er meg helt ubegripelig at ikke denne regjeringen behandlet denne saken og ordnet opp i statsbudsjettet på en ryddig måte overfor Stortinget

Men så skal jeg òg gi noen signaler fra vår side: Vi er ikke imot fraktutjevning. Det har jeg sagt flere ganger. Men finansministeren må være klar over at vi ikke har tatt stilling til den såkalte selvfinansierende fraktutjevningsordningen som det er lagt opp til. Det synes jeg finansministeren skal merke seg.

Videre er vi heller ikke av den oppfatning at den prisøkningen som har skjedd på bensin, ene og alene skyldes fraktutjevningen. Nei, det er en prisjustering som har skjedd som kanskje skyldes mer enn akkurat fraktutjevningen, nemlig en avgift.

Når det gjelder om det omtalte dokumentet er dårlig eller godt, så er det på ett punkt meget godt, og det er hvordan pengene skal bringes inn. Men det er ikke godt nok i forhold til hvordan disse pengene skal fordeles. Det er vårt ankepunkt. Det er klart at det aller meste av utjevningensmidlene går til sentrale strøk der volumet av bensinsalget er størst, og det vil ikke vi være med på.

Til slutt: Mener virkelig finansministeren at den finansieringsordningen som lå inne fra Regjeringens side, i første omgang skal komme de sentrale strøk til gode?

Statsråd Gudmund Restad: Jeg skal gi representanten Nordtun rett i at Stortinget ikke hadde veldig lang tid til å betenke seg, men det var i hvert fall slik at odelsstingsproposisjonen forelå den 5. desember, og det var før Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett ble behandlet, så hvis man reagerte veldig sterkt, hadde man ved behandlingen av det budsjettet anledning til å videreføre den ordningen man hadde fra før. Det skjedde altså ikke, og derfor får vi dele litt på ansvaret for at man nå i en måned ikke har hatt noen fraktutjevningsordning.

Nordtun karakteriserer videre Regjeringens forslag som en total omlegging av fraktutjevningsordningen. Det syns jeg er å overdrive. Den omleggingen som skjer, er altså at man etter forslaget i odelsstingsproposisjonen finansierer dette, ikke ved en bevilgning foretatt av Stortinget, men ved en innkreving av bidrag fra fem-seks oljeselskaper. Det er ingen total omlegging, for bruken av disse pengene er forutsatt å skje som før, etter den gamle ordningen.

Så er det nok riktig at det meste i kroner og ører går til relativt sentrale områder. Det skyldes jo at det er der de

fleste drivstoffbrukerne bor, og at det er der mest drivstoff selges. Likevel er det ingen tvil om at effekten er mye større ute i distriktene, for det er jo fraktutgifter utover sju øre pr. liter som har vært kompensert etter den ordningen vi hadde før. Fraktutgiftene øker selvfølgelig med avstanden fra tankanleggene, så effekten har åpenbart vært størst i distriktene, selv om mye av de ca. 100 mill. kr i året som fraktutjevningsordningen har kostet, har gått til relativt sentrale områder. De mest sentrale områdene får jo ingen ting, for de har fraktutgifter under sju øre pr. liter.

Jeg får ikke tid til å si noe særlig mer enn dette, men poenget mitt er at vi har ikke planer om å omlegge selve utbetalingsordningen, det er finansieringen som det er foreslått skal skje på en annen måte.

Siv Jensen (Frp): Det er veldig fristende å be både statsråden og i og for seg sentrumpartiene om å tenke seg om to ganger, for det er ikke slik at Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett ikke var ferdigbehandlet, og at det kunne trekkes inn igjen i en forhandlingssituasjon. Det forelå en budsjettavtale mellom sentrumpartiene, Høyre og Fremskrittspartiet som var undertegnet av alle de fem partiene. Så kan man jo sette spørsmålsteget ved hvorvidt fraktutjevningsordningen var en del av den. Det vil i hvert fall Fremskrittspartiets stortingsgruppe drøfte mer inngående før behandlingen av både det nye Dokument nr. 8-forslaget og forslaget fra Arbeiderpartiet som er lagt fram i dag. Men jeg syns at det må være grunn til å ha litt større respekt for avtaler som er inngått, knyttet til et budsjett. Det var faktisk slik at Regjeringen selv foreslo å fjerne den gamle fraktutjevningsordningen i budsjettet for 1999. Det aksepterte både Høyre og Fremskrittspartiet, og vi kom ikke med noen innvendinger til det under forhandlingene, fordi vi syntes det var greit. Og når statsråden står på denne talerstolen og sier at hvis vi mente at det var grunnlag for noe annet, så ville vi varslet det, vil jeg si: Ja, nettopp, vi aksepterte fullt ut at den gamle ordningen ble fjernet. Og selv om Regjeringen hadde varslet at den ville komme med en ny sak, var den ikke lagt fram, og det var ikke kjent for Stortinget hva den ville inneholde. Ergo er verken Høyre eller Fremskrittspartiet etter mitt skjønn bundet opp til en proposisjon som ennå ikke var gjort kjent for Stortinget slik at man visste hvordan den ville se ut og hva den ville inneholde. Så jeg syns man skal trække litt varsomt. Fra vår side vil det i hvert fall være god grunn til å se nøye igjennom hvorvidt vi mener at denne håndteringen er et brudd på budsjettavtalen eller ikke, men det vil vi komme tilbake til.

Statsråd Gudmund Restad: Jeg beskyldte i mitt innlegg verken Høyre eller Fremskrittspartiet for avtalebrudd, men sa at forklaringen på at man ikke i forhandlingene tok opp spørsmålet akkurat om en selvfinansierende fraktutjevningsordning, var at verken Høyre eller Fremskrittspartiet tok opp det temaet til tross for at ordningen var varslet. Det stod i dokumentene som var grunnlag for forhandlingene, at vi ville erstatte den gam-

le ordningen med en ny. Men jeg går ikke lenger på den veien, for jeg har tillit til at det kan bli et flertall for en ny ordning likevel her i Stortinget, uavhengig av hva konklusjonene måtte bli i f.eks. Fremskrittspartiet.

Så sier representanten Siv Jensen at avtalen var i hvert fall inngått. Det er riktig, men det var en avtale om rammer. Og hvis nå Stortinget hadde ment at å avvike den gamle fraktutjevningsordningen var så uakseptabelt, var det mulig innenfor de rammer som lå i avtalen, å omdisponere slik at man kunne videreføre en fraktutjevningsordning. Det var det som var mitt poeng, at man hadde hatt muligheten, men jeg innrømmet som svar på replikken fra representanten Nordtun at Stortinget nok hadde kort tid.

Jeg tror ikke det tjener noen særlig hensikt å dvele lenger ved dette. Det viktigste er nå at vi forhåpentligvis får gjeninnført den gamle ordningen fra 1. februar. Og jeg har tillit til at vi skal kunne overbevise om at den nye ordningen er bedre enn den gamle, bl.a. fordi den gir full fraktutjevning i motsetning til den vi har hatt fram til årsskiftet, og som vi gjeninnfører midlertidig fra 1. februar.

Per-Kristian Foss (H): La meg i all vennskapelighet si at jeg synes ikke finansministeren har noen god dag i dag. Når han står på Stortingets talerstol som finansminister og i grunnen sier at det er det samme hvem som fremmer bevilgningsforslag – om det er Regjeringen eller partier på Stortinget, det er bare spørsmål om hvem som kommer først – da må jeg si at man har vel egentlig gitt opp å regjere. Jeg har faktisk sjelden hørt en regjeringsrepresentant ta representanten Carl I. Hagen så på ordet ved å si at i grunnen kan Stortinget godt styre ved å foreslå bevilgninger.

Jeg er enig i at rent formelt kan en regjering godt vente til dens forslag er tilbakesendt etter flertallsvedtak i Stortinget – skjønt det var vel ikke mye tvil om innstillingens skjebne. Men det er jo et statsråd i morgen også, og det er statsråd neste fredag, og det ville gått enda forttere enn behandling av et Dokument nr. 8-forslag. Faktisk kunne Regjeringen ligget foran hvis den hadde villet det, men jeg forstår at det vel ikke er poenget.

Så står finansministeren på toppen av det hele og sier at etter at man er blitt enig om rammene i en budsjettavtale, kan man i grunnen godt sprengte rammene. Det er ikke korrekt det finansministeren opplyste i sin siste replikk, at rammene ikke inneholdt enighet om hva man skulle gjøre. Det var ingen drøftelser på noe tidspunkt om fraktutjevning i forhandlingene, derfor var det heller ikke en del av avtalen. Og hvis finansministeren altså forutsetter at man etter vedtak i slutten av november om bindende rammer plutselig skal gå til omfordeling av rammene fordi Regjeringen finner det for godt å fremme en hittil ukjent proposisjon 5. desember – og jeg må si at finansministeren vel har rekord i understatement når han sier at å fremme den 5. desember kanskje gav en rimelig kort behandlingstid – må det kunne sies at ingen forslag, bortsett fra forslag om tvungen lønnsnemnd, blir behandlet på så kort tid, så Regjeringen kunne ikke ment for alvor at en skulle få behandlet dette som en del av budsjettet.

Ellers etterlyser jeg et svar på mitt spørsmål om den nye fraktutjevningsordningen i forhold til EØS-avtalen.

Statsråd Gudmund Restad: For ikke å glemme å svare på det siste spørsmålet igjen: Det er antatt at den ordningen vi har hatt, er i tråd med EØS-avtalen, og mitt embetsverk antar at den nye ordningen derfor også vil være det.

Så sier representanten Per-Kristian Foss at jeg har uttrykt meg som om det er det samme hvem som fremmer forslag. Nei, det er ikke slik, men Regjeringen må forholde seg til det formelle, og selv om en innstilling foreligger, er ikke et forslags skjebne, i dette tilfellet Ot.prp. nr. 22s skjebne, avgjort før voteringen nå snart avholdes her i Odelstinget. Da først vet vi.

Så sier representanten Per-Kristian Foss at det er et statsråd allerede i morgen. Men det er slik at saker som behandles i statsråd i morgen, allerede i dag er behandlet i forberedende statsråd. Så det er for sent å få fremmet et forslag i statsråd i morgen, siden det forberedende statsråd allerede er avholdt.

Så er det en total misforståelse av det jeg sa, hvis representanten Per-Kristian Foss oppfattet det slik at man kan sprengte rammer eller forflytte mellom rammene. Det var ikke det jeg sa. Jeg pekte på at man kan omdisponere innenfor de enkelte rammer. Når det gjelder Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett, kunne man altså, hvis man fant forslaget om en ny ordning uakseptabelt og ønsket å videreføre den gamle, innenfor rammen – som da riktignok Stortinget hadde fastsatt – omdisponere penger slik at det ble plass til en fraktutjevningsordning, men da selvfølgelig på bekostning av andre kapitler innenfor den samme rammen.

Øystein Djupedal (SV): Med all respekt: Denne replikkunden har ikke vært spesielt oppklarende sett fra finansministerens ståsted. Og vi har i dag også fått høre noe meget spennende, det kan kanskje kalles den restadske parlamentarisme, for hvis jeg hørte rett, sa han følgende i sitt innlegg: Det er likegyldig hva Regjeringen mener, det er Stortinget som bestemmer. Og vi har også sett i forbindelse med budsjettet at det faktisk er likegyldig hva Regjeringen fremmer fordi man lar seg herse med i Stortinget.

La det ligge. Jeg synes dette er blitt mer og mer uklart etter som replikkordskiftet har gått frem. Hvis det var viktig for sentrumpartiene å få på plass en fraktutjevningsordning, hvorfor ble den ikke tatt opp i de interne budsjett-drøftingene som var før budsjettbehandlingen? Det er interessant å legge merke til at man på den ene siden fjerner en ordning, og så på den andre siden ikke viser muskler tross alt i forhandlingene for å få en ordning på plass.

Det er heller ikke gitt noen god forklaring på hvorfor man ikke i det opprinnelige statsbudsjettet fremmet forslag om den nye ordningen samtidig med at man fjernet den gamle. Det logiske ville vært at man i samme proposisjonen sa at vi har nå et forslag til en bedre ordning, vi tar bort den gamle ordningen og kommer med et forslag

til erstatning av denne, og fremmer det i en odelstingsproposisjon i forbindelse med statsbudsjettet. Jeg klarer ikke å forstå hvorfor det ikke har skjedd. Om det skyldes rot eller har andre grunner, har vi i hvert fall ikke fått det forklart gjennom dette replikkordskiftet.

Et spørsmål til som er interessant, og som vi ikke har klart å få svar på, er: Hvis Regjeringen mener at man i en periode fram til sommeren skal gjeninnføre det som nå kalles den gamle ordningen, som da har en prislapp på noen titalls millioner kr, hvordan skal man få til det i en budsjettallianse med Høyre og Fremskrittspartiet? Begge de partiene har vært oppe på talerstolen her i dag og sagt at de ikke var interessert i å bidra med statens penger til den type avtale, men at man kanskje var villig til å se på andre ordninger. Og så vidt jeg har forstått, har sentrumsregjeringen inngått en bindende budsjettavtale for hele perioden, som gjør at Høyre og Fremskrittspartiet ikke bare sitter med en hand på rattet, men faktisk i førersetet, og det kunne da vært interessant å høre fra finansministeren hvordan de nesten 50 mill. kr som dette skal koste, skal finansieres.

Statsråd Gudmund Restad: Når jeg i mitt innlegg sa at det er likegyldig hvorvidt Regjeringen mener at en sak er godt nok utredet eller ei, hvis Stortinget mener noe annet, var det fordi det da er Stortingets ord som er det avgjørende. Slik er det for enhver mindretallsregjering. Hvis det ikke er en mindretallsregjering, risikerer den ikke at stortingsflertallet har en annen oppfatning. Det har vært slik i ganske lang tid at vi har hatt mindretallsregjeringer som selvfølgelig må finne seg i at det er Stortinget som bestemmer. Det var ikke noe mer enn det som lå i det jeg sa om det spørsmålet.

Så spør Djupedal: Hvorfor tok vi ikke nettopp denne saken opp i forhandlingene? Det var en rekke forslag som lå i Regjeringens og regjeringspartienes opplegg, som ikke ble tatt opp i forhandlingene, og som heller ikke har skapt noe problem i ettertid. Det skyldes at Regjeringens og regjeringspartienes opplegg lå til grunn for forhandlingene, og det var endringer i Regjeringens og regjeringspartienes opplegg som var forhandlingstema. Og når det ikke ble tatt opp av dem vi forhandlet med, var det ikke naturlig at regjeringspartiene skulle ta opp én av veldig mange saker som vi gjerne ville ha gjennomført.

Videre mener Djupedal at budsjettavtalen med Høyre og Fremskrittspartiet gir de to partiene vetorett. Det er ikke riktig. Det som står i avtalen, er at i den grad det er behov for endringer i det økonomiske opplegg, skal man konsultere avtalepartene. Men det er ikke slik at hvis Regjeringen føler sterkt behov for å gjøre en endring, i den grad det ikke angår akkurat de punktene som man har konkret avtale om, så kan Høyre og Fremskrittspartiet motsette seg det. Men vi har forpliktet oss til å konsultere, og så vidt jeg vet, er det allerede foretatt slike konsultasjoner her i Stortinget. Og jeg vil ikke være så pessimistisk at jeg allerede på forhånd forutsetter at Høyre og Fremskrittspartiet vil motsette seg den nye ordningen. Det får vi i hvert fall vente med til saken forelegges Stortinget.

Dag Terje Andersen (A): Denne finansministeren har gjort seg bemerket noen ganger med å uttale at han synes det er beklagelig at han så til de grader blir misforstått i forskjellige sammenhenger. Etter å ha hørt denne replikkvekslingen burde ingen være forundret over at det han sier, kan misforstås. For det vi her ser, er at Regjeringen ikke i det hele tatt tar ansvar for at den får gjenomslog for det den foreslår, men prøver å skyld på andre partier, som bl.a. Per Kristian Foss og Siv Jensen har vært inne på.

I det siste svaret her hører vi det om igjen, at finansministeren sier at når dette ikke ble tatt opp i forhandlingene, var det fordi man regnet med at det var på plass, fordi det var Regjeringens forslag til budsjett som lå til grunn for forhandlingene. Men så sa han i svar i stad til Tore Nordtun at Stortinget kunne ha sørget for å ta inn igjen denne bevilgningen i Administrasjonsdepartementets budsjett. Da var allerede rammene vedtatt, så finansministeren snakker altså mot seg selv! Han sier på den ene siden at han i forbindelse med avtalen med Høyre og Fremskrittspartiet var sikker på at saken var på plass, altså i forbindelse med vedtakelsen av rammene, men så skulle *noen* allikevel i forbindelse med Administrasjonsdepartementets budsjett ha sørget for å gjeninnføre en bevilgning som man var trygg på at det var flertall mot. Dette henger absolutt ikke på greip. Hvem skulle i så fall dannet det flertallet når finansministeren gir uttrykk for at han stolte på at både Høyre og Fremskrittspartiet aksepterte grunnlaget for enigheten? Jeg skjønner godt at både Høyres og Fremskrittspartiets representanter har vanskelig for å akseptere den fortolkningen.

I tillegg til det sier finansministeren her at det er oljeselskapene som nå skal betale for hans foreslåtte inntektside i fraktutjevningfondet. Da må jeg spørre finansministeren: Er det ikke slik at det er forbrukerne i de områdene som ikke får fraktutjamning, som kommer til å få en prisøkning på bensin for å finansiere finansministerens påfunn?

Statsråd Gudmund Restad: Hvorvidt noen misforstår eller ei, kan jo skyldes budbringeren, at uttalelsen er utydelig, men det kan også skyldes mottakeren, at en enten ikke forstår eller kanskje ikke ønsker å forstå.

Så sier Dag Terje Andersen at Regjeringen ikke tar ansvar. Jeg har nå forsøkt å si det to ganger før, men jeg får prøve en tredje gang: Det var veldig mange ting Regjeringen ville ha gjennomført, men som vi ikke fant det nødvendig å ta opp så lenge ikke forhandlingsmotparten tok det opp som et forslag til endringer i Regjeringens opplegg. Første punkt i avtalen er at det er Regjeringens og regjeringspartienes opplegg som ligger til grunn, og ut fra det gjøres det følgende spesifiserte endringer. Vi hadde f.eks. sterke ambisjoner når det gjaldt helsesatsingen. Det ble ikke nødvendig å ta opp det spørsmålet, og det har heldigvis ikke medført noen problemer senere, fordi det har vært enighet om at man burde satse mer.

Så kommer Dag Terje Andersen igjen tilbake til at rammene var vedtatt. Ja, rammene – delrammene og totalrammen – var vedtatt, men fordelingen av de enkelte

rammene var ikke avgjort. Hva skulle fagkomiteene i Stortinget drive med, hvis de ikke kunne ha anledning til innenfor de vedtatte delrammer å foreta omrokeringer i forhold til Regjeringens opprinnelige opplegg? Så muligheten var der hvis man hadde funnet det veldig påkrevd, å videreføre den gamle fraktutjevningsordningen.

Videre er det slik at etter forslaget er det oljeselskaperne som skal foreta selve innbetalingen av bidraget til det selvfinansierende fraktutjevningfondet. Men de har selvfølgelig ingen sareptakrukke å ta av, så det blir forbrukerne som til sist må betale, det er skattebetalerne eller drivstoffbrukerne som skal betale, og det er det som ligger i selve utjevningsordningen. Det er også slik i dag at fraktutgiftene betales av noen – delvis av oss alle sammen ved det bidraget som har vært bevilget over statsbudsjettet, de ca. 100 mill. kr, og resten av brukerne. Så blir det en omfordeling – hvor mye som belastes de forskjellige brukere. Det er riktig at utslaget blir at det blir noe mindre å betale for dem som bor lengst ute i distriktene, og noe mer å betale for dem som bor sentralt, men det er ikke store og dramatiske beløp det dreier seg om – kun noen få øre pr. liter drivstoff.

Presidenten: Replikordskiftet er slutt.

Tor Nymo (Sp): Engasjementet her i dag synliggjør helt klart at det er mange som har svært dårlig samvittighet for at bensinprisen i Distrikts-Norge har nådd nye høyder. Men det er ingen som gjennom sin argumentasjon har klart å fraskrive seg ansvar.

Etter å ha hørt representanten Foss' første innlegg må jeg si at det er ingen tvil om at han la til grunn et prinsipp om at angrep er det beste forsvar. Høyres ledelse er vel ikke den politiske grupperingen som ivrer mest for solidariske ordninger, som Regjeringens fraktutjevningsordning så avgjort må sies å være.

Jeg kunne tenke meg å spørre representanten Foss' om han har fått med seg det unisone kravet fra Høyres fotfolk i Distrikts-Norge – ikke minst fra mitt fylke, Troms – om lik bensinpris i hele landet. Eller er det kanskje slik at representanten Foss definerer sitt fotfolk i partiet på samme måte som han definerte Finansdepartementet: den intellektuelle delen, som jeg går ut fra er synonym med partiets ledelse, og de ikke-intellektuelle – i Finansdepartementet representert ved finansminister Restad?

Carl I. Hagen (Frp): La meg begynne i det vennlige hjørnet og si at finansministeren har helt rett i at det er en pliktig konsultasjonsordning som ligger i avtalen, at man først skal søke å finne frem til enighet med Høyre og Fremskrittspartiet når det gjelder eventuelle endringer i det vedtatte statsbudsjett for 1999. Hvis det ikke er mulig, kan man gå andre steder.

Men for å forlate det vennlige hjørnet: Det må være noe riv ruskende galt med finansministerens forståelse av punkt 1 i avtalen når han later som om det dreier seg om andre ting enn bevilgningsmessige tall. Referansen til at det er regjeringens finansinnstilling som ligger til grunn, dreier seg utelukkende om de tallmessige forslag

til bevilgninger i kroner og ører og selvsagt ikke om det som disse partiene skrev i finansinnstillingen på alle andre områder, i hvert fall ikke at det skulle bety noe som helst i nærheten av tilslutning til ukjente forslag som Regjeringen varslet at den kanskje ville fremme ved senere høve. Det har ingenting med avtalen å gjøre i det hele tatt. – Nå har jeg litt problemer, hr. president. Jeg har ikke tenkt å snakke en halv time, så jeg lurer på om klokka kunne korrigeres litt. Det står at jeg har 28 minutter igjen, mens jeg har 3 minutters taletid.

Presidenten: Det er ikke begrenset taletid.

Carl I. Hagen (Frp): Ikke begrenset! Det var fint – jeg trodde det var 3 minutter. Glimrende, da kan jeg ta det litt mer med ro!

Tilbake til forståelsen av avtalen, punkt 1, og tallene. Jeg synes det er riktig å si dette fra talerstolen, i og med at jeg tror statsministeren har gjort seg skyldig i den samme misforståelsen. Jeg kan godt føre bevis for det, for det ble også, slik finansministeren var inne på, klarlagt at man i de forskjellige komiteer stod fritt til å forhandle med alle partier om endringer, så lenge de tallene som eksplisitt var nevnt i avtaleteksten og vedleggene, var på plass. Så lenge de tallene var på plass, kunne man altså endre andre ting. Hadde det vært slik at det var regjeringens politikk på alle områder som lå til grunn, slik den var presentert i finansinnstillingen, ville det selvsagt ikke vært mulig med en slik frihet for de enkelte komiteer. Dette dreier seg altså utelukkende om at vi aksepterte tallstørrelser på bevilgninger på inntekts- og utgiftssiden i finansinnstillingen samt de endringer som ble gjort eksplisitt i avtalen med vedlegg, og ikke noe annet. Så man må fra Regjeringens side slutte å tro og hevde offentlig at Høyre og Fremskrittspartiet har gitt sin tilslutning til eventuelle planer og fremtidige forslag fordi vi ikke eksplisitt tok dem opp i forhandlingene. Vi tok dem ikke opp, for de var ikke tema for forhandlingene. Det var kroner og ører i forbindelse med rammene som skulle være retningsgivende for komiteene, vi forhandlet om. Det synes jeg er viktig å si.

Når det gjelder sakens realitet, må jeg få lov til å si, som jeg har sagt i forhåndskonsultasjonene som har vært, at nå begynner Fremskrittspartiets gruppe å bli fristet til å utarbeide et Dokument nr. 8-forslag om å innføre noen fondsordninger og andre utligningsordninger slik at vi får like boligpriser eller like tomtepriser over hele landet. Dette utgjør langt større utgifter for de fleste familier enn akkurat bensinprisen, og der er det faktisk, stort sett, omvendte forhold som gjør seg gjeldende. En råtomt på ett mål i Oslo-området kan komme opp i 1 mill. kr – bare råtomten. Det skyldes selvsagt det politiske flertall som har begrenset de områder man kan bygge på, enda det er mer enn nok plass fra naturens side. I andre deler av landet kan man få en råtomt for 10 000 – 40 000 kr pr. mål. Hvis man først skal begynne å utjevne, finnes det altså andre områder som det kunne være fristende å legge frem Dokument nr. 8-forslag om. Vi skal følge utviklingen og vurdere om vi skal lage en konstruksjon nettopp

for å anskueliggjøre den planøkonomien og tenkningen som gjør seg gjeldende i Regjeringen på dette området.

Presidenten: Neste taler er Per-Kristian Foss, og i henhold til § 36 i forretningsordenen må han begrense seg til 10 minutters taletid i dette innlegget.

Per-Kristian Foss (H): Den siste tanken, utjevning av tomtepriser, altså at man skulle ha lik tomtepris for hyttegrunn uavhengig av hvilke infrastrukturinvesteringer kommunene hadde gjort på heiser og andre anlegg, vil jo gi interessante signaler til kommunene. Da tror jeg det ville reise seg en storm av protester fra kjente deler av Distrikts-Norge, og jeg er faktisk enig med dem i så fall.

Til selve forståelsen av budsjettavtalen. Den er det litt nødvendig for meg å bringe frem nå, i likhet med representanten Hagen, fordi finansministeren har gal forståelse av budsjettavtalen, og det må oppklares. Det er ikke slik at Regjeringens opplegg ligger til grunn uten tanke på om det er det tallmessige innholdet eller kjente eller ukjente tanker fremført i f.eks. nasjonalbudsjettet eller innstillingen om nasjonalbudsjettet. Det er det tallmessige innholdet det er enighet om. Kjente og ukjente tanker, varslede og ikke-varslede forslag er det bare enighet om dersom disse er tatt opp. Det er jo en del forslag av den type som ble tatt opp, og som det ble flertall for. Holdningen til Telenor er ett eksempel, holdningen til privatisering av Arcus er et annet eksempel, osv.

Finansministeren gir også den anvisning at man kunne jo godt i administrasjonskomiteen funnet plass til 100 mill. kr mer. Det forutsatte i første rekke at det var enighet om at man skulle gjøre det, og dernest enighet om hvordan man skulle dekke det inn. Jeg vet ikke om finansministeren tenkte på at man innenfor den komite kunne funnet muligheter for å kutte i pressestøtten ytterligere 100 mill. kr. Det er mange som har antydning av det i sine alternative budsjetter. Men jeg syns kanskje ikke det var det mest velegnede området for å oppnå enighet de fem partier imellom. Meg bekjent kom det aldri noe slikt initiativ fra regjeringens partiene, og det var kanskje det behovet ville vært størst.

Til slutt til representanten Nymo. Jeg har ikke gått inn i noen realitetsdebatt om en statlig fraktutjevningsordning. Han mente at angrep var det beste forsvar. Man skal lytte til en representant som Nymo, som vel nylig har varslet avsettelse av Regjeringen. Det er en teknikk som Nymo med stor intensitet har brukt.

Jeg er klar over at det ligger et stort krav fra alle deler av Distrikts-Norge, også fra Høyre-politikere, om lavere bensinpriser. Det ville vært interessant om Senterpartiet i tidligere tider hadde fulgt våre forslag om å sette ned avgiften på bensin, men jeg har ikke registrert representanten Nymos støtte til noe sånt forslag noen gang. Uttrykket «lik bensinpris i hele landet» er et uttrykk jeg ikke har sett brukt som beskrivelse verken av den gamle ordningen og konsekvensen av den eller den nye ordningen og konsekvensen av den, kfr. finansministerens innlegg i denne debatten.

Bare for ordens skyld: Jeg har ikke brukt uttrykket den «ikke-intellektuelle» delen av Finansdepartementet med henvisning til den politiske ledelse. Det er en tanke som bare Nymo har hatt.

Ranveig Frøiland (A): Det er mogleg at det er litt dumt å blanda seg inn no på slutten når ein skal ha ei oppklaring av korleis desse forhandlingane mellom Framstegspartiet og Høgre og regjeringspartia har gått føre seg, og forståinga av det. Det skal eg halda meg heilt borte frå. Eg bad om replikk til finansministeren, men det var ikkje mogleg med fleire replikkar.

Det er mogleg at finansministeren har rett i at vi som sit og høyrer på, heller ikkje alltid forstår det som vert sagt. Eg tar på meg det – det er ikkje alt eg forstår. Derfor lyt eg koma tilbake til det same som Per-Kristian Foss var inne på i sitt siste innlegg – eg kunne ikkje spørja når replikkordskiftet var slutt.

Det finansministeren gjer når han seier at ein kan disponera innanfor ramma til administrasjonskomiteen 100 mill. kr, som var fraktutjamninga på fjorårets budsjett, er å skyva ansvaret frå seg. Dersom ein skulle vidareføra denne ordninga til inneverande år, ville det bety 100 mill. kr, som då Arbeidarpartiet skulle finna kuttforslag for å dekkja inn! Når sentrum hadde fleirtal i lag med Høgre og Framstegspartiet for rammene, var det Senterpartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre som burde teke det initiativet, når ein altså såg at ein ikkje hadde fleirtal for ei ny ordning.

Her synest eg igjen finansministeren prøver å skyva ansvaret over på andre. Her måtte ein finna kutt dersom det skulle vera mogleg å vidareføra den gamle ordninga til inneverande år. Det visste ein at ikkje var mogleg. Då må ein ta ansvaret for at Regjeringa i lag med Høgre og Framstegspartiet sa nei til å halda fram med den gamle ordninga. Den låg i budsjettet, alle visste det. Dersom ein ville ha ei ny ordning som var betre, måtte ein ha kome med framlegg innanfor tida for handsaming av rammene for budsjettet i Stortinget. Det gjorde ikkje Regjeringa.

Så vil eg gjenta det som har vore sagt frå Arbeidarpartiets side, at vi er for ei ordning med fraktutjamning, men vi vil sjå på kva slags ordning som vert gjord gjeldande. Når vi no ikkje har noka ordning, viser det seg faktisk at bensinen vert dyrare for dei som bur i distrikta, og det er stilt mange spørsmål ved om det er oljeselskapa som vert råka, eller om det ikkje vert den einskilde kjøparen av bensin. Dette vil vi sjå konkret før vi tar stilling til innhaldet i ei ny fraktutjevningsordning. Den må verta betre enn det framlegget som i dag blir sendt attende til Regjeringa.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 194)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal da votere i sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslag nr. 1, fra Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre, og forslag nr. 2, fra Kristin Halvorsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest å legge til rette for at kommunal sektor blir omfattet av lov om offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for miljøhensyn ved innkjøp. Slike retningslinjer skal inngå som kriterium ved offentlige innkjøp.»

Begge forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om offentlige anskaffelser.

§ 1 Formål

Loven og tilhørende forskrifter skal bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling.

§ 2 Oppdragsgivere som er omfattet

Loven gjelder følgende oppdragsgivere:

- a. Statlige, kommunale og fylkeskommunale organer.
- b. Rettssubjekter som er kontrollert av offentlige organer og som tjener allmennheten og ikke er av industriell eller forretningsmessig karakter. Offentlig kontroll skal anses å foreligge når det offentlige
 1. dekker størsteparten av virksomhetens eller organets finansiering, eller
 2. har bestemmende innflytelse over organet eller virksomheten, eller
 3. oppnevner mer enn halvparten av medlemmene av organets eller virksomhetens styrende organer.
- c. Rettssubjekter som driver virksomhet innenfor sektorene vannforsyning, energi, transport eller telekommunikasjon i den grad de foretar anskaffelser som er knyttet til denne delen av virksomheten. Dette gjelder likevel bare i den utstrekning rettssubjektet
 1. er gitt særlige eller eksklusive rettigheter av offentlig myndighet til å drive virksomheten eller
 2. er kontrollert av det offentlige.
- d. Andre rettssubjekter i saker om bygge- og anleggskontrakter dersom det offentlige yter tilskudd på mer enn 50 prosent av kontraktens verdi.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hvilke oppdragsgivere som er omfattet av loven.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler av hensyn til de stedlige forhold.

§ 3 Anskaffelser som er omfattet

Loven gjelder anskaffelser av varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider som foretas av oppdragsgivere som nevnt i § 2. Loven gjelder ikke anskaffelser som kan unntas etter EØS-avtalen artikkel 123.

§ 4 Rettighetshavere

Rettighetshavere etter loven er bare virksomheter som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en EØS-stat og som har sitt sete, hovedadministrasjon eller hovedforetak i en slik stat. Det samme gjelder virksomheter som er gitt slike rettigheter etter WTO-avtalen om offentlige innkjøp eller andre internasjonale avtaler som Norge er forpliktet til å følge.

§ 5 Grunnleggende krav

Oppdragsgiver skal opptre i samsvar med god forretningsmessighet, sikre høy forretningsetisk standard i den interne saksbehandling og sikre at det ikke finner sted forskjellsbehandling mellom leverandører.

En anskaffelse skal så langt det er mulig være basert på konkurranse.

Oppdragsgiver skal sikre at hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvnbarhet ivaretas gjennom anskaffelsesprosessen.

Utvelgelse av kvalifiserte anbydere og tildeling av kontrakter skal skje på grunnlag av objektive og ikke-diskriminerende kriterier.

Oppdragsgiver skal ikke

- a. diskriminere mellom leverandører på grunnlag av nasjonalitet,
- b. bruke standarder og tekniske spesifikasjoner som et virkemiddel for å hindre konkurranse, eller
- c. dele opp en planlagt anskaffelse i den hensikt å unngå at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov kommer til anvendelse.

§ 6 Ressurs- og miljøbevisste anskaffelser

Statlige organer og rettssubjekter som nevnt § 2 første ledd bokstav b som er kontrollert av statlige organer skal under planleggingen av den enkelte anskaffelse ta hensyn til livssyklus kostnader og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen.

§ 7 Søksmål

Søksmål om overtredelse av denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven, reises for herreds- eller byretten uten forliksmegling.

Inntil kontrakt er inngått, kan retten sette til side beslutninger som er truffet under en anskaffelsesprosedyre når beslutningen er i strid med bestemmelser i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven. Dette gjelder likevel ikke for beslutninger som er truffet under anskaffelsesprosedyrer innenfor sektorene vannforsyning, energi, transport og telekommunikasjon.

§ 8 Beslutning om midlertidig forføyning og mulkt

Mot overtredelser av denne lov eller forskrift gitt i medhold av loven kan det ikke besluttes midlertidig forføyning etter at kontrakt er inngått.

Ved begjæring om midlertidig forføyning mot overtredelser under anskaffelsesprosedyrer innenfor sektorene vannforsyning, energi, transport og telekommunikasjon kan det heller ikke før kontrakt er inngått, besluttes midlertidige forføyninger som nevnt i tvangsfullbyrdsloven § 15-8 første ledd. Dersom det er sannsynlig at bestemmelser i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven vil bli eller allerede er overtrådt, skal retten i stedet fastsette en mulkt som saksøkte skal betale til statskassen dersom overtredelsen ikke bringes til opphør eller forhindres og kontrakt blir inngått. Mulkten skal være så stor at den er egnet til å hindre at saksøkte begår eller opprettholder overtredelsen. Saksøkte plikter bare å betale mulkten dersom det ved dom blir fastslått at vilkårene for betaling av mulkten er oppfylt.

§ 9 Underrettningsplikt for domstolene

Retten skal underrette departementet om saker som idømmes etter § 7 samt forføyninger og ileggelse av mulkt etter § 8. Ved ileggelse av mulkt etter § 8 skal retten også underrette skattefogden som inndriver mulkten.

§ 10 Erstatning

Ved brudd på denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven, har saksøker krav på erstatning for det tap han har lidt som følge av bruddet.

§ 11 Forskrifter og enkeltvedtak

Kongen kan ved forskrift gi bestemmelser til utfylling og gjennomføring av loven. Kongen kan gi oppdragsgivere de pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven. Overfor andre oppdragsgivere enn statlige organer og rettssubjekter som nevnt § 2 første ledd bokstav b som er kontrollert av statlig myndighet, kan det likevel bare gis pålegg som er nødvendig for å oppfylle Norges forpliktelser overfor fremmede stater eller internasjonale organisasjoner om offentlige anskaffelser.

Kongen kan ved forskrift gi bestemmelser om tvungen verneting for søksmål som nevnt i § 7 og for begjæring om midlertidige forføyninger som nevnt i § 8.

§ 12 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov av 27. november 1992 nr. 116 om offentlige anskaffelser m.v.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det forslag nr. 1, fra Lars Gunnar Lie på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, og forslag nr. 2, fra Tore Nordtun på vegne av Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest foreslå at den gamle fraktutjevningsordningen gjeninnføres inntil en eventuell ny ordning foreligger. Regjeringen bes samtidig om å anvisse inndekning for de økte utgiftene ved ordningen.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordnens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre lyder:

«V e d t a k t i l l o v

om selvfinansierende fraktutjevningsordning for drivstoff

§ 1

Ved innførsel og tilvirking av drivstoff skal det betales bidrag til et fraktutjevningsfond. Fra fondet utbetales frakttilskudd.

Departementet kan fastsette forskrift om gjennomføring av frakttilskuddsordningen, herunder størrelsen på bidraget til fondet, størrelsen på utbetalingene, samt nærmere bestemmelser om beregning, oppkreving og kontroll. Fondet styres av departementet.

§ 2

For så vidt angår inndrivelse av bidrag finner de regler som gjelder for formues- og inntektskatten til staten tilsvarende anvendelse.

Departementet kan gi forskrift om plikt til å betale renter av bidrag som ikke er betalt i rett tid, og om rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av bidrag.

§ 3

Overtredelse av forskrifter som utferdiges i henhold til denne lov, straffes også når overtredelsen er skjedd ved uaktsomhet, med bøter, for så vidt det ikke for overtredelsen er fastsatt særskilt straff i den alminnelige straffelov.

Den som i hensikt å skaffe seg eller andre en urettrettet vinning unnlater å betale bidrag som er iberegnet i oppebåret vederlag, straffes som for underslag bestemt i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 §§ 255-256, jf. § 263.

§ 4

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrift gitt i medhold av loven, slik at fraktutjevningsfondet er eller kunne ha vært unndratt bidrag, kan av departementet pålegges å betale et tilleggslidende bidrag som tilsvarer det dobbelte, i gjentakelsestilfelle det firedobbelte av det pliktige bidragsbeløp.

For så vidt angår ansvar etter denne paragraf svarer den bidragspliktige for medhjelperes handlinger.

§ 5

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstillet:

Ot.prp. nr. 22 (1998-99) – om lov om selvfinansierende fraktutjevningsordning for drivstoff – sendes tilbake til Regjeringen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre bifaltes innstillingen med 47 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.54.17)

S a k n r . 3

Referat

1. (51) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten (Besl. O. nr. 13 (1998-99))
 2. lov om revisjon og revisorer (revisorloven) (Besl. O. nr. 33 (1998-99))
 3. lov om endringer av kredittilsynsloven samt endringer i visse andre lover på Finansdepartementets område (stans av ulovlig virksomhet m.v.) (Besl. O. nr. 32 (1998-99))
 - er sanksjonert under 15. januar 1999
 - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (52) Lov om endring i lov av 4. juli 1927 nr. 11 om stamhuset Rosendal og om forandring i arverettsreglene for stamhuset Jarlsberg (Ot.prp. nr. 34 (1998-99))
 - Enst.: Sendes justiskomiteen.
3. (53) Stortingets presidentskap har med hjemmel i Forretningsordenens § 15 annet ledd besluttet å omfordele fra sosialkomiteen til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen lov om endringer i lov av 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (Ot.prp. nr. 30 (1998-99))
 - Enst.: Vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 13.55.
